

SPET NOVA BRIGADIRSKA ZMAGA

FOTO GORAZD MASLO

Civilne žrtve vojne

str. 3

»Premirje« v dolini Soče

str. 4

Nova obzorja za Špance

str. 5

Kaj je partizanski turizem?

str. 6

Mladost je izgorela v boju

str. 6

Pogled v eksplozijo človeške energije

str. 7

Moderna industrija – moderna armada

str. 10

TV-15 za MLADINO

str. 14

Partizanov vsakdan

str. 16

S koncem počitnic so se zaključile tudi letošnje slovenske zvezne ter republiške mladinske delovne akcije: Kozjansko 76, Kožbana 76, Brkini 76, Slovenske gorice 76 in Suha krajina 76. Delovna akcija na potresnem Posočju se bo končala zaradi kasnejšega začetka šele 19. septembra. Ta akcija je še v polnem zagonu, saj je ravno kar tja odšla strokovna mladinska delovna brigada iz Maribora, ki nosi ime Jožeta Kerenčiča. Delo bodo brigadirji končali v Zaročiču pri Kobaridu.

Drugod po Sloveniji pa so se pretekli teden mladi brigadirji poslovili od svojevrstnih počitnic, ki jim bodo še dolgo v prijetnem spominu in v ponos. Ne samo zato, ker so spoznali mnogo novih prijateljev, se spoprijeli s fizičnim delom, ampak tudi zato, ker imajo v zavesti, da so pomagali tistim, ki so pomoči res potrebni, hkrati pa vzgojili v sebi tudi pravilni odnos do svoje domovine in do dela pa tudi do tistih vrednot, ki so se izoblikovale že med narodnoosvobodilno borbo, se pravi: bratstvo, enakost, svoboda.

V brigadah pa niso sodelovali le slovenski mladinci, letos jih je bilo približno 3600, ampak tudi mladinci drugih republik, celo iz zamejstva. Prav tako so slovenski brigadirji delali v zveznih akcijah v drugih jugoslovanskih republikah, ki so prav tako zaključile akcije: na Kozari, v Kragujevcu in na Fruški gori.

Povsod so bili brigadirji tesno povezani tudi z domačim prebivalstvom — med njimi so bili številni borci — ki jim niso gradili le cest, kopali jam za telefonske drogeve, napeljevali vodovode in podobno, ampak so prinesli mednje tudi prešerni smeh mladosti in jim pokazali pot v nove možnosti gospodarskega in kulturnega razvoja.

Brigadirskih naporov pa še ni konec, kot so ugotovili mladi, s koncem samih akcij. Obljubili so pomagati ob vsaki priložnosti, ko bodo nastopile nepredvidene težave ali bo potrebno hitro poprijeti za delo. Tako kot so to delali že večkrat, v sodelovanju tudi z našo ljudsko armado in teritorialnimi enotami.

Na zaključnih proslavah in ob tabornih ognjih po vsej Sloveniji, kjer so se zbrali tudi vidni predstavniki slovenskega političnega življenja, so prišli brigadirji do istih spoznanj. Brigade so spet postale tisti prostor, kjer vrednost dela presega in to

za več sto odstotkov vložene stroške, kjer je čas ne le za delo, ampak tudi za družbenopolitično izpopolnjevanje in tehnično izpopolnjevanje. Letos so bile brigade povsod boljše organizirane kot doslej, veliko so k temu pripomogle tudi republiške SIS, ki so akcije finančno podprle.

Dva meseca so brigade krepile tovarišstvo med vsemi narodi in narodnostmi, najrazličnejših poklicev in delovnih navad ter ustvarjali prijateljstvo in razvijali in bogatili v revoluciji skovano bratstvo in enotnost. Hkrati so mladi oblikovali tudi ustvarjalni odnos do dela in do družbene lastnine, ki temelji na delavsko razrednih osnovah. Vse te vrednosti brigadirskega življenja, osnovanega na samoupravljanju in delu, naj bi postale trajne lastnosti in naj bi jih brigadirji prenesli na svoja delovna mesta, v šole in fakultete, v svoje osnovne organizacije socialistične mladine. To bi bili največji uspehi delovnih brigad, čeprav so bile mnoge za svoje delo tudi odlikovane. Sama priznanja ne morejo pomeniti toliko, kot zadovoljni obrazi ljudi in v socialističnem duhu oblikovane mlade osebnosti.

TV 15

LETO XIV. — št. 35 2. IX. 1976

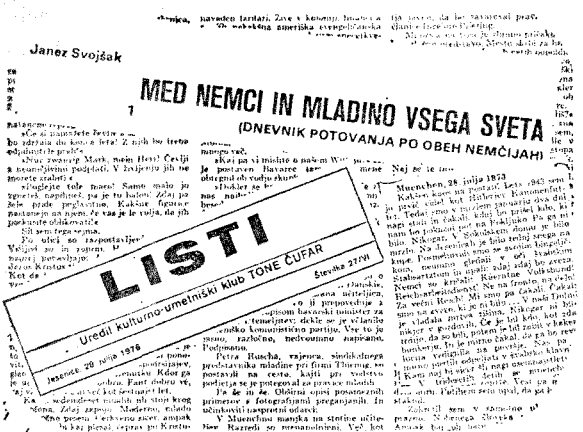
Odgovor tovarišu Svoljšaku

Odmev na »Dnevnik potovanja po obeh Nemčijah«

Opozorili so me na objavljena razmišljanja tovariša Svoljšaka v »Dnevniku potovanja po obeh Nemčijah«, v »LISTI« — priloga ŽELEZARJA, številka 27/6. Se enkrat prečitajmo odlomek: (ponatis celotnega odstavka)

»... MÜNCHEN, 28. JUNIJA 1973

Kalkun kaos na postaji! Leta 1943 sem jo prvič videl kot Hitlerjev Kanonenfutter. Tedaj smo v mrzlem januarju dva dni nagli stali in čakali, kdaj bo prišel kdo, ki nam bo pokazal pot na Pokljuko. Pa ga

ni bilo. Nikogar. V Sokolskem domu je bilo mrzlo. Na Jesenicah je bilo tedaj snega na kupe. Posmehevali smo se svojim bingeljčkom, neumno gledali v oči švabskim Stabsarztom in upali: zdaj zdaj bo zveza. Nemci so kričali: Kaerntär Volksbund! Reicharbeitsdienst! Ne na fronto, na delo! Za večni Reich! Mi pa smo čakali. Čakali smo na zvezo, ki je ni bilo... V naši Dolini je vladala mrtva tišina. Nikogar ni bilo nikjer v gozdovih. Če je bil kdo, kot zdaj trdijo, da so bili, potem je bil zabiti v kakem bunkerju. In je mirno čakal, da ga bo revolucija vzdignila na površje. Nas pa so mirno pustili odpeljati v švabsko klavnico. Kam naj bi sicer šli nagi osemnajstletniki?

Tovariša Svoljšaka poznam kot dobrega pedagoga in tudi kot dobrega poznavalca domače — lokalne in širše slovenske zgodovine narodnoosvobodilne borbe. Je tudi član naše borbevske organizacije.

Prav zaradi tega so me njegova razmišljanja in pogledi v leto 1943 še toliko bolj presenetili. Nemogoče je mirno preiti preko neodgovornih izjav.

Vsem tistim, ki že dolgo vrsto let delamo na zbiranju zgodovinskih podatkov iz NOB in tudi sicer širokemu krogu naših domačinov je dobro poznan razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na območju Jesenic in Doline.

Poleg odborov OF na Jesenicah in vaseh so bile leta 1943 še precej številne partizanske enote na Mežakliji in v Karavanah. Klicali smo tante k partizanom. Nekateri so zaradi strahu, da bodo sorodnike zaprli, odšli v nemško vojsko. Mnogi od njih pa so izkoristili prvo priložnost in pobegnili med partizane.

Tudi tovariš Svoljšak se je po določenem obdobju vključil v partizanske vrste in postal tankist — partizan. Vse priznanje temu dejanju!

In prav zaradi tega ne morem razumeti, da tovariš Svoljšak tako neodgovorno očita in blati narodnoosvobodilno gibanje na našem območju. Partizanske aktiviste zmerja z zabitniki, ko bi vendar moral vedeti, da smo se prav partizanski aktivisti in drugi borci borili proti vsakemu zabitništvu.

Vedeti bi moral, da smo izvajali tudi mobilizacije v dolini, ki pa so bile največkrat združene z velikimi težavami in nevarnostmi. Na Javorniku smo ob taki akciji izgubili dobrega tovariša Likoviča.

Ne vem kako si tovariš Svoljšak predstavlja partizansko mobilizacijo ob nemškem naboru v takratnem Sokolskem domu leta 1943.

Jesenice s številnimi policijskimi, žandarmarijskimi, vojaškimi in gestapovskimi postojankami so bile za take akcije neprimerne. Takih in tako težavnih mobilizacij nismo izvajali, saj bi bile partizanske žrtve prevelike in po vseh načelih partizanskega vojskovanja tudi neodgovorne.

Spominjam se svojega odhoda in odhoda mnogih drugih soborcev med partizane. Vedeli smo kje bomo našli partizane, ali na Mežakliji, pod Stolom ali pod Golico. Jaz sem jih našel šele na Slamnikih nad Bohinjsko dolino.

Res, da se nismo potikali po cestah, vendar skoraj ni primera, da bi nas prostovoljec, ki je želel priti med partizane, ne našel. Zaradi tega se čudim tovarišu Svoljšaku, če je v času nemškega nabora v Sokolskem domu nameraval iti med partizane, zakaj se ni potrudil in poiskal zvezo z najbližjo partizansko enoto.

V Dolini je takrat obstajal rajonski komite KPS Kranjska gora, v bližini je bila kurirska karavla, moč na VOS in že s pomočjo sorodnikov in partizanov bi lahko dobil zvezo. Zakaj se torej ni potrudil in nas obiskal, če je to želel?

Tako pisanje, kot se ga je lotil tovariš Svoljšak, nam v nobenem primeru ne koristi.

Prepričan sem, da bo tovariš Svoljšak, kot pedagog in vzgojitelj, zaveden državljani in član ZZB NOV razumel moje ogorčenje ter ogorčenje soborcev iz Doline in Mojstrane in spoznal, da s takim pisanjem ne dela usluge narodnoosvobodilnemu gibanju, še manj pa prispeva k razčiščenju nekaterih nejasnosti iz naše preteklosti, slavne zgodovine.

Prepričan sem, da bo našel čas in moč za opravičilo v zvezi z njegovim pisanjem.

Tudi ni prav, da je uredniški odbor »LISTOV« spregledal taka podtikanja.

Če je to storil zavestno, je to obsojanja vredno.

FRANC KONOBELJ — SLOVENKO
Jesenice, Cesta maršala Tita 87

Organizirajte izlete!

Odmev na pismo Vere Maslavarič

S posebnim zanimanjem smo prebrali pismo Vere Maslavarič, ki ste ga med utrinki in odmevi objavili 21. julija letos.

Želeli bi vam povedati, da bi bili borci zelo veseli, če bi »TV 15« organiziral vsak mesec en izlet, kot jih organizira »Nedeljski dnevnik« za svoje bralce!

Tako bi se lahko, še letos na primer, odpravili z vlakom v Bar, po novi progi.

Takšni izleti bi bili hkrati priložnost, da se med seboj srečajo prijatelji, soborci. Tudi takšni, ki se niso videli vse od vojnih let.

BRALCI »TV 15«

Spomin na dr. prof. Franca Žgeča

Odmev na sestavek Franja Hovnika »Za občinski praznik Ptuj«

Tovariš Hovnik je v »TV«, ki je izšel 21. julija, v sestavku, posvečenem občinskemu prazniku Ptuj, zapisal, da bodo 15. avgusta odkrili v Dornavi spomenik revolucionarju dr. prof. Francu Žgeču, ki je bil (že po prvi svetovni vojni) — v te vesti organizator boja za delavske pravice. V organizacijski skupini, ki je štela nekaj fantov, sem bil tudi jaz.

Bili smo njegovi učenci in učil nas je abecede socializma.

Ko sem v našem časopisu prebral, da bo za ptujski praznik odkrit spomenik dr. prof. Francu Žgeču v Dornavi, sem bil presenečen, da se je mlajša generacija spomnila na osebo, ki je toliko žrtvovala za delavske pravice. Presenečen toliko bolj, saj smo se od njega poslednjič poslovili precej skromno...

Pokojni Franček, kot smo ga klicali, je bil v prvi svetovni vojni na ruski fronti. Tam so ga ujeli in ko se je vrnil, se je pridružil Maistrovim borcem. Bil je dober organizator, izredni govornik, pošten in plemenit človek.

Spominjam se, kako se je zavzemal za razlastitev graščinskega zemljišča. Dosegel je, da so dobili revnejši zemljišča. Spominjam se tudi sestanka, ki smo ga imeli v gostilni Hrga. Udeležilo se ga je dosti ljudi, posebno revnejših. Bogatini so ga tako vedno postrani gledali. Sestanek je organiziral tudi v Halozah in Slovenskih Goricah, kjer je bil zelo priljubljen. Ko je agrarna reforma prinesla razlastitev graščakovega zemljišča in razdelitev te zemlje revnejšim, so ga začele takratne oblasti bolj nadzirati, pa je odšel v Francijo, kjer si je nabral še več znanja.

Njegovi sodelavci smo morali kmalu zatem na odsluženje vojaškega roka in tako smo se razgubili.

Ko sem se vrnil, sem se preselil v Maribor. Pokojni Franček je med tem končal študij in je bil profesor v mariborski gimnaziji. Zopet sva bila več skupaj, tudi obiskavala sva se. Pokazal mi je tudi rokopis svoje knjige, za katero ne vem, če je izšla. Pozneje so ga premestili v Celje in od takrat se nisva več srečevala. Njemu se imam tudi zahvaliti, da sem prišel v stik z mariborskimi komunisti, s katerimi sem pozneje deloval tudi v odporu proti okupatorju.

Kadar pridem v svoj rojstni kraj Dornavo, vidim, da zelo lepo napreduje in da se mlada generacija zaveda žrtev za svobodo. Posebno pa bi se rad zahvalil tistim, ki so se spomnili našega dornavškega revolucionarja dr. prof. Franca Žgeča.

ANTON KRISTOVIČ
Maribor, Sokolska 41

Kritično iz Tolmina

Takoj po vojni, ko je bil promet še slabo razvit, smo imeli sedeže za invalide

Moja pripomba naj velja temu, da v avtobusih ni več sedežev za invalide in matere z otroki. O tem sem že pisal v »Primorskih novicah« in tudi v »TV 15«, pa še od tistih, ki bi lahko to stvar uredili, ni bilo nobenega pojasnila.

Nedavno sem potoval z avtobusom iz Kopra v Tolmin. Ko sem v Kopru vstopil v poln avtobus, mi je mlada ženska kot invalidu takoj prepustila svoje mesto in sem se ji za prijaznost vljudno zahvalil.

In kaj se je potem zgodilo: sofer je to videl in pripomnil, da danes ni več rezerviranih sedežev za invalide in da smo vsi enaki.

Jaz pa nikakor ne morem verjeti v takšno enakost. Takoj po vojni, ko je bil promet še slabo razvit, pa smo imeli sedeže za invalide... Se vam ne zdi, da tu nekaj ni v redu.

ANTON KRAMAR-ZVONE
Tolmin, Kosovelova 7

SPOŠTOVANI NAROČNIKI!

V pestrosti časnikarskega življenja je ena najbolj neprijetnih zadev tista, ki govori o podražitvi naših izdelkov. O novi letni naročnini smo vas obvestili že v 27. letošnji številki TV-15. Takrat smo pojasnili vzroke, ki so pripeljali do podražitve TV-15.

Zdaj smo v septembru, to je čas, ko pobiramo naročnino za drugo polletje 1976. To je tudi čas, ko poštarji močnejše trkajo po vaših vratih in ko morate tudi vi malo globlje poseči v žep. Tudi pri nas se vsi zavedamo, da je 140 dinarjev, kolikor znaša celoletna naročnina za TV-15, precej; toliko več se vam

bo zdelo, ker smo v polletju pobirali za naročnino le 50 dinarjev.

Dobro vemo, da so vam znani materialni problemi, v kakršnih tiči TV-15 že celo vrsto let. V odločenem prizadevanju, da bi vendarle dosegli, da bi bil tudi naš časnik tako ali drugače finančno podprt, vam moramo sporočiti, da smo s tem v zvezi naredili že nekaj korakov naprej. Morda bo le prišel čas, ko bo vam in nam prizanešeno z vsakoletnim zviševanjem naročnine in ko ne bomo v času, ko se pobira naročnina, z razočaranjem ugotavljali — spet smo

izgubili nekaj zvestih, dolgoletnih naročnikov.

In kako bo letos? Naš časnik se bo kljub povečani naročnini spopadal z velikimi finančnimi težavami. Podjetja ne dajejo več toliko sredstev za reklame kot doslej. To se nam krepko pozna že v prvem polletju, ko naj bi bila oglasna realizacija 50 starih milijonov, iztržili pa smo več kot polovico manj. Naše upanje in zagotovilo za normalno delo ostajate še vedno predvsem vi, dragi bralci.

UREDNIŠTVO

Civilne žrtve vojne

V današnji številki si bomo ogledali problematiko civilnih žrtev vojne. Zaradi omejenega prostora, ki je na voljo, se bomo podrobneje seznanili s sedanjo ureditvijo, torej s trenutnim stanjem v smislu predpisov, ki urejajo to področje in delovanje družbenih dejavnikov, ki so odgovorni za ta vprašanja.

Verjetno bodo naše bralce zanimala tudi druga vprašanja s tega področja kot so zahteve in predlogi civilnih žrtev vojne, družbeni dogovor o izboljšanju njihovega varstva, predlogi za rešitev posameznih vprašanj, predlog za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne ter žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov.

Z namenom omogočiti bralcu vpogled v celotno problematiko civilnih žrtev vojne, bomo le-tim v eni prihodnjih številki namenili malo več prostora.

USTAVNOPRAVNA IN ZAKONODAJNA UREDITEV

Najprej velja omeniti, da so po ustavno-pravni ureditvi žrtve vojne razvrščene v dve skupini in sicer v vojaške in civilne. Kot merilo pri omenjeni delitvi se upošteva predvsem to, ali je oseba v trenutku, ko je nastopilo vojno stanje, imela lastnost vojaške osebe ali gre za civilista. Za civilne žrtve vojne torej lahko smatramo nevojaške osebe, pri katerih je zaradi nasilja okupatorja in njegovih pomočnikov, zaradi vojaških dogodkov in vojnega materiala ali razstreliva, prišlo do poškodbe organizma do ločene stopnje.

POSEBNA KATEGORIJA

Civilne žrtve vojne so bile, tako kot danes, že v preteklosti posebna kategorija občanov, katerih status urejajo posebni republiški zakoni o žrtvah fašističnega nasilja. V kasnejšem obdobju je republiška zakonodaja SR Slovenije vključila v to kategorijo še osebe, ki so bile prizadete zaradi vojnih dogodkov, bombardiranja ter vojnega materiala in razstreliva.

NENEHNO IZPOPOLNJEVANJE VARSTVA

Prizadevanja za pravno ureditev socialne in zdravstvenega varstva civilnih žrtev

DOKAZOVANJE IN UVELJAVLJANJE POSEBNE (BORČEVSKÉ DOBE) V DVOJNEM TRAJANJU

V Uradnem listu SFRJ št. 34 z dne 30. julija 1976, je izšlo Navodilo za postopek, s katerim se ugotavlja posebna doba po 2. in 3. odstavku 75. člena zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (v nadaljevanju: Navodilo).

To Navodilo je predpisal Zvezni komite za delo in zaposlovanje v dogovoru z Zveznim komitejem za vprašanja borcev in vojaških invalidov po predhodnem mnenju Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije in Zveze skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Jugoslavije.

Priporočamo udeležencem NOV, ki menijo, da izpolnjujejo pogoje za ugotavljanje posebne dobe v dvojnem trajanju, naj tozadevnih pismenih zahtevkov še ne vlagajo pri občinskih odborih ZZB NOV. S tem bodo prihranili sebi in občinskemu odboru ZZB NOV nepotrebno delo.

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije bo namreč zaradi enotnega izvajanja navodila organiziral v mesecu septembru za občinske odbore ZZB NOV posebne seminarje. V septembru pa bo v posebni prilogi lista TV 15 objavil celotno navodilo, tako kot je zapisano v Uradnem listu, in tudi praktične napotke o tem, kako in na kakšen način lahko udeleženci NOV uveljavljajo aktivno in organizirano delo za NOB v dvojnem trajanju.

Iz pisarne RO ZZB NOV Slovenije

vojne segajo že v leto 1945. V mislih imamo seveda SR Slovenijo. Takrat so z odlokom NKOKJ uredili začasne denarne podpore ne-preskrbljenim rodbinam borcev NOV in POJ ter padlim borcem, invalidom NOV in njihovim rodbinam — kakor tudi rodbinam žrtev fašističnega terorja. Sledila je uredba o razveljavitvi odloka, s katero so izpopolnili varstvo tako, da so imele žrtve fašističnega nasilja in njihove družine pravico do stalne državne podpore, katere obseg so določile ljudske republike s svojimi predpisi. V tem obdobju je v Sloveniji izšla uredba o podeljevanju denarnih podpor žrtvam fašističnega nasilja in njihovim družinam, s katero so opredelili pravico do državne podpore in določili višino, ki je znašala od 2.500 do 5.000 din.

Kot vemo, je v letu 1963 izšla nova ustava, ki je tudi na tem področju narekovala določene spremembe. V procesu usklajevanja pozitivnih predpisov z novo ustavo je bila že omenjena uredba spremenjena z zakonom o družbeni denarni pomoči žrtvam fašističnega nasilja in njihovim družinam, ki je v skladu s organizacijskimi spremembami družbenopolitičnih skupnosti prenesel pravico do ugotavljanja pogojev za določanje višine podpore in do zagotavljanja sredstev iz mestnih in okrajnih ljudskih odborov na občinske skupščine.

ŠIRJENJE KROGA UPRAVIČENCEV

Vzporedno z razvojem varstva žrtev fašističnega nasilja se je razraščala problematika civilnih žrtev vojne in vojnega materiala, zlasti z vključevanjem problemov slepih žrtev vojne in vojnega materiala, ki so si prizadevali doseči priznanje statusa vojaških vojnih invalidov.

Posebno pereča je bila problematika žrtev vojne in vojnega materiala na Primorskem. Le-ti namreč še danes izvajajo nenehno pritisk na republiške organe, in sicer mimo svoje republiške organizacije. Pri tem gre za žrtve iz prve svetovne vojne, katerim je Italija priznala svojstvo civilnih invalidov, vojnih seveda, in katerih zaščita je bila skorajda izenačena z vojaškimi invalidi. Po priključitvi Primorske Jugoslaviji leta 1947 so te pravice izgubili.

Vsa dosedanja prizadevanja slepih in civilnih žrtev vojne iz Slovenskega primorja so bila zaman. Odgovorni družbeni dejavniki, ki so omenjeno problematiko reševali, so namreč smatrali, da teh posameznih skupin ne gre obravnavati ločeno od ostalih žrtev vojne in jih je zato potrebno obravnavati tako kot druge civilne žrtve vojne.

Z namenom rešiti obsežno problematiko tega področja, je SR Slovenija sprejela zakon o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in ga kasneje še dopolnila. Tudi ta predpis je opredelil kategorije civilnih žrtev vojne, in sicer:

— žrtve fašističnega nasilja — v to kategorijo sodijo osebe, ki so utrpeli okvaro organizma zaradi rane, poškodbe ali bolezni, kot posledice sovražnega delovanja okupatorja ali njegovih pomagačev.

— civilne žrtve vojne v ožjem pomenu besede — sem sodijo nevojaške osebe, ki so utrpeli okvaro organizma med vojno zaradi vojnih dogodkov.

— žrtve vojnega materiala — to so nevojaške osebe, ki so utrpeli okvaro organizma zaradi rane ali poškodbe kot posledice zapuščene vojnega materiala.

Na podlagi omenjene razčlenitve gre torej za osebe, ki so brez lastne krivde zaradi vojne oziroma vojnih dogodkov utrpeli delno ali popolno nesposobnost za delo. Te osebe so predvsem zato opredeljene v zakonu kot civilne žrtve vojne in so tako vsebinsko in terminološko opredeljene kategorije.

ZAKONSKE OBLIKE VARSTVA

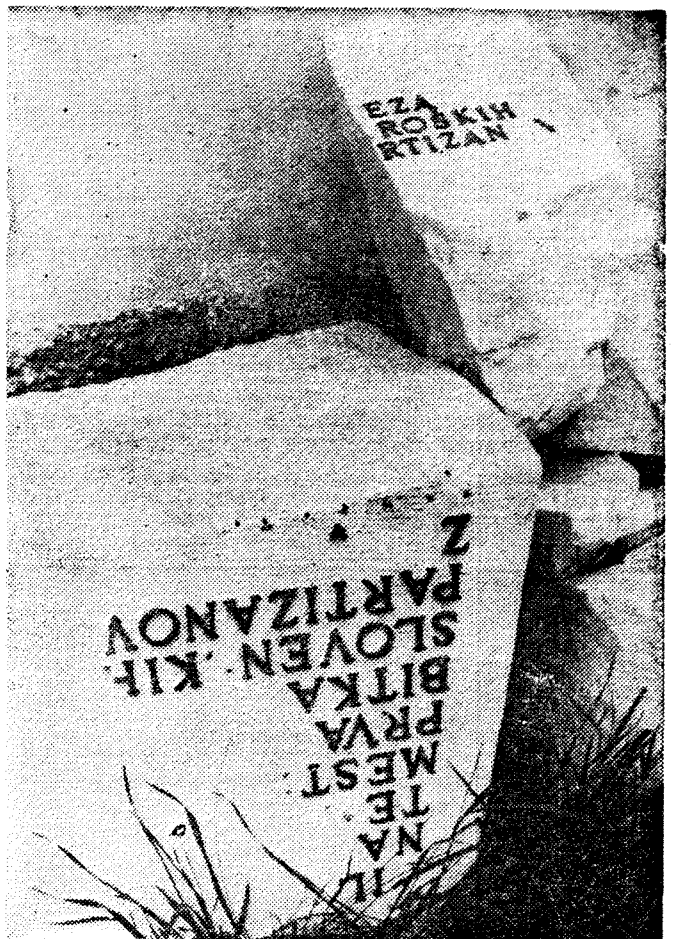
Na prvem mestu moramo omeniti osnovno denarno pomoč, ki gre upravičencu, ne glede na premoženjsko stanje, višino osebnega dohodka ali kateregakoli drugega dohodka.

Oglejmo si, koliko znaša omenjena osnovna denarna pomoč za posamezne kategorije v letu 1976:

pri 100 % telesni okvari znaša	936 din
pri 90 % okvari	706 din
pri 80 % okvari	507 din
pri 70 % okvari	378 din
pri 60 % okvari	253 din

Gospod Krešky nam deli nekakšne nauke o demokraciji in svobodi tiska. Mi bi radi videli tiste avstrijske časopise, ki bi se danes objavili slike kot je ta. Minilo je že nekaj več kot tri leta odkar so velikomestni kulturnosci razstrelili spomenik antifašističnim borcem v Robežu: minili teden je bil še v takšnem stanju kot ga vidite na sliki.

Foto: Edi Šelhaus

— v istem letu znaša dodatek za postrežbo in tujo pomoč 1.521 din. Le-ta pripada upravičencu, ki ima 100-odstotno telesno okvaro in mu je za osnovne življenjske potrebe nujno potrebna stalna pomoč in postrežba tretje osebe.

— Nadalje moramo omeniti dodatno denarno pomoč, ki gre upravičencu, ki se glede na svoj osebni dohodek in dohodek svojih družinskih članov izključno ali večji del preživljuje le z denarnimi prejemki, ki jih dobivajo po tem zakonu.

DOLOČITEV DODATNE DENARNE POMOČI

Dodatna denarna pomoč se določi od zneska osnovne denarne pomoči, ki pripada upravičencu s 100 odstotno telesno okvaro. Tako znaša dodatna denarna pomoč 50 odstotkov denarne pomoči (osnovne) in sicer za upravičence, ki nimajo premoženja in drugih dohodkov. V vseh ostalih primerih je dodatna denarna pomoč odvisna od cenzusa, ki znaša v letu 1976 za letni osebni dohodek iz kmetijske dejavnosti 650 din, za druge redne dohodke pa 420 din mesečno na družinskega člana.

ZDRAVSTVENO VARSTVO

Osnovne zdravstvene pravice uživajo ti upravičenci v istem obsegu kot vse ostale zavarovane osebe.

Civilne žrtve vojne imajo pri rehabilitaciji enake pravice kot delovni ljudje po veljavni zakonodaji.

Civilnim žrtvam vojne, ki so na rehabilitaciji v zavodu pa se zmanjša osnovna denarna pomoč, in sicer v odvisnosti od števila družinskih članov, ki jih preživlja.

Povsem razumljivo je, da upravičencu v času rehabilitacije ne pripada dodatek za postrežbo in tujo pomoč.

Predpisi nadalje ustrezno urejajo dodeljevanje ortopedskih in tehničnih pripomočkov, otroški dodatek, ki ga civilne žrtve vojne dobivajo na podlagi republiškega zakona, ki velja za vse občane in druge oblike varstva.

Odgovorni družbeni dejavniki vsako leto usklajujejo višino pomoči v odvisnosti od gibanja življenjskih stroškov, kar je seveda izredno pomemben dejavnik v skrbi za to kategorijo občanov.

Republiška organizacija civilnih žrtev vojne je ob finančni pomoči republiškega komiteja za vprašanja borcev in vojnih invalidov v septembru leta 1975 dokončno opravila popis civilnih žrtev vojne v Sloveniji. Iz tega dokumenta je razvidno, da so v Sloveniji 402 žrtvi fašističnega nasilja, 252 žrtev vojnih dogodkov in 806 žrtev vojnega materiala, kar znaša skupaj 1.460 civilnih žrtev vojne. Med temi je 401 ženska in 1.059 moških. Izredno veliko je število žrtev s 100-odstotno telesno okvaro (338).

Omenjeni popis je zajel tudi 464 oseb, katerih telesna okvara ne znaša 60 odstotkov, in zato niso upravičeni do varstva po omenjenem zakonu.

Kot smo že v uvodu članka omenili, gre pri opisovanju omenjene problematike za trenutno stanje. Brez dvoma družba namenja civilnim žrtvam vojne veliko pozornost že vsa leta po vojni. V sedanjem času pa je skrb še intenzivnejša, kar bo mogoče podrobneje razbrati v kasnejših člankih naše časopisa.

Pripravi
ANDREJ SKALERIČ

POMOČ UDELEŽENCEM NOV V POSOČJU PRIZADETIM PO POTRESU

Po usodnih majskih dneh, ko je kraje na Tolminskem prizadel potres, je prihajala in še prihaja solidarnostna pomoč iz vseh naših republik in pokrajin ter številnih podjetij.

Pomoči so deležni tudi nekdanji udeleženci NOB. Le-tim je RO ZZB NOV Slovenije namenil petnajst starih milijonov dinarjev pomoči, sekcija kurirjev in vezistov pri PTT Slovenije pa je darovala štiri stare milijone dinarjev. Tako je bilo za udeležence NOB na Tolminskem nakazano na žiro račun devetnajst starih milijonov dinarjev, namenjenih predvsem socialno ogroženim, ki so utrpeli večjo škodo po potresu. Da bi bila omenjena sredstva čimbolj pravično razdeljena, je občinski odbor ZZB NOV sklical posvet predsednikov Združenj borcev, ki najbolj poznajo socialno in ekonomsko stanje. Tako so združena predlagala za podelitev te pomoči več kot sto trideset svojih članov. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV je v sodelovanju s komisijo za socialna in zdravstvena vprašanja borcev upoštevala pri razdeljevanju predvsem slabo socialno stanje pred-

laganih in škodo, ki so jo utrpeli pri potresu.

Predvsem je upoštevala kmete-borce, uživalce priznavaln in pri vseh višino nastale škode, ki jo je podala ocenjevalna komisija.

Od predlaganih članov ZZB NOV je bilo odobrenih sto sedemindvajset koristnikov omenjenih sredstev. V večini primerov so bili to prebivalci Breginjskega kota, kobariškega območja do Boveca.

»Zdaj vemo, da nismo pozabljeni,« govore borci ob naši zahodni meji, ko prihajajo na občinsko borčevsko organizacijo in se zahvaljujejo za pomoč. »Strašno skromni« so ti ljudje, je rekel mladi brigadir, ki je morda prvič prišel v kraje ob Soči, kjer je videl te klene ljudi. Tudi v dveh desetletjih jih fašizem ni mogel streti in čeprav je zemlja ob zahodni meji rodila le črn kruh, se ji nikoli niso izneverili. In takih ljudi tudi elementarna nesreča ne more streti. Ostali bodo na njej. Na njej bodo s pomočjo vse naše družbe še lepše in boljše živeli.

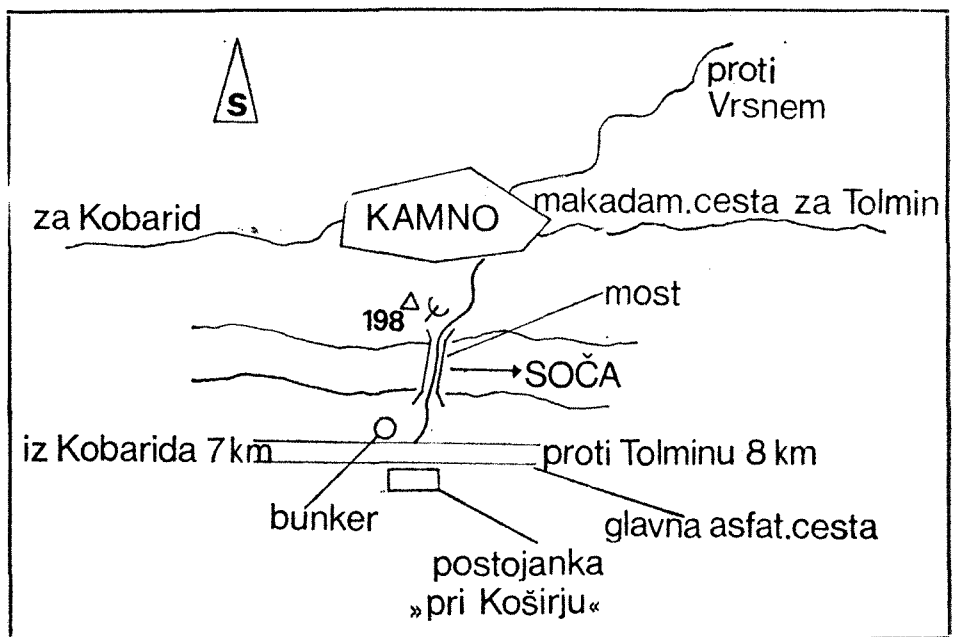
PAVLA LEBAN

ZAPISI IZ NASE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

V »Hronologiji oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije«, ki jo je izdal Vojno-istorijski institut, Beograd 1964, na strani 824 (v poglavju 10. julij), poleg drugega piše: »Enote Idrijsko-Tolminkskega NOP odreda 9. korpusa NOVJ so zavzele oporišče Kamno (pri Kobaridu) ter zajele 50 italijanskih vojakov in jih poslale v italijanske partizanske enote«.

Kot udeleženec te akcije sem se odločil, da o tem dogodku napišem nekaj več. K pisanju me je spodbudilo dejstvo, da ta akcija doslej ni opisana.

Predvsem moram poudariti, da je v pripravah na akcijo in pri akciji imela pomembno vlogo in določene zasluge tudi 3. četa 2. bataljona 2. brigade Narodne obrambe (NO), ki jo »Hronologija« ne omenja.

KOLOVRAT (severno pobočje)

„Premirje“ v dolini Soče

POVELJNIK IZ »KOŠIRJA« SE HOČE POGOVARJATI

Četa se je, po diverziji v rudniku »Rablj« (27. junija 1944), tudi o tem piše Hronologija (in sicer na strani 800), vrnila v Bovškega na Kobaridsko (Tolminko) okoli 1. julija. Utopila se je v neposredni bližini vasi Krn. Dne 8. julija dopoldne smo bili obveščeni, da je neka mladinka — obveščevalka iz vasi Kamno — prišla v Krn in da mora nujno govoriti s komandirjem. Komandir je bil Viktor Kanalec — Blisk, doma iz Volarjev. Mladinka je komandirju povedala, da poveljnik sovražnikove postojanke »pri Koširju« zahteva takojšnjo povezavo s partizanskim poveljstvom tega kraja, ker da je od svojih nadrejenih prejel pisemni ukaz o prekinitvi ognja v zvezi s premirjem, ki da je bilo sklenjeno med partizanskim in nemškim poveljstvom na najvišji ravni. To obvestilo nas je vse zelo presenetilo.

Sovražnikovo postojanko »pri Koširju« je sestavljalo okoli 50 italijanskih vojakov (glej skico), ki so po kapitulaciji Italije pristopili, večinoma prisilno, k oboroženim silam nove Mussolinijeve tako imenovane »Repubbliche di Salo«. Njihov poveljnik je bil neki poročnik, čigar imena se ne spominjam. Ta je bil, za razliko od večine njegovih podrejenih, dokaj vnet fašist, ki je rad ropal, požigal in strahoval prebivalstvo. Postojanka je bila obkrožena z bodečo žico in ustreznim številom bunkerjev. Največji in najpomembnejši bunker s težko »bredo« je stal med vojašnico, na desnem bregu Soče, in brvjo čez Sočo. Proti jugu, po dobrih 100 metrih čistine, računajoč od vojašnice, se je začel gost gozd, ki se je dokaj strmo dvigal proti Kolovratu. Naj še omenim, da ponoči Italijani niso zapuščali postojanke; tako so naši kurirji, ki so vzdrževali zvezo s štabom bataljona v Goriških Brdih, redno bredli Sočo le kakih 300—500 metrov jugozahodno od Komnega.

ČAS NI BIL NAŠ ZAVEZNIK

Ko smo dobili omenjeno sporočilo, nismo vedeli, kaj naj počnemo. Po dolgem premišljanju smo sklenili sporočiti italijanskemu poveljniku, da smo pripravljene na sestanek, a le pod pogoji, ki bi nam zagotovili popolno varnost. Z obveščevalko

smo se dogovorili, da bo naš naslednji sestanek z njo še isti dan okoli 15. ure neposredno na Komnem. Takoj smo pripravili kratek dopis za štab našega bataljona. V dopisu smo, poleg drugega, prosili za takojšen prihod komandanta bataljona v našo četo. V zvezi z odhodom kurirja smo sicer morali čakati na noč, ker prehod Soče podnevi sploh ni prišel v poštev. Bili smo v položaju, ko z lastno iniciativo nismo smeli niti nismo mogli kaj več ukreniti v zvezi s »premirjem«. Poveljstvo bataljona pa je bilo od nas oddaljeno pet ur dobre hoje. Torej nam čas ni bil naklonjen.

Z vso četo, ki je takrat štela približno 20 dobro oboroženih borcev, smo se premestili v neposredno bližino Kamnega, kamor smo prispeli zgodaj popoldne. Ob dogovorjeni uri je prišla obveščevalka, ki nam je posredovala predlog italijanskega poročnika. Ta je predlagal, da bi bil sestanek sredi brvi ob 17. uri. S strani sovražnika bi sodelovali: on sam, neki nemški major iz Kobarida in njihov tolmač, z naše strani pa dva oficirja in tolmač. Obe strani bi nosili beli zastavi. Sovražnikova stran je soglašala z našim predlogom, da postavimo zavarovanje v svojem rajonu (t. 198). Pristali smo in ob določeni uri je tako prišlo do dogovorjenega sestanka. Z naše strani sta se sestanka udeležila politkomisar čete Kamilo Brešan-Bojan in namestnik politkomisarja Jože Bajt-Strela. Tolmača nista potrebovala, ker sta oba govorila italijansko.

POGAJANJA SREDI BRVI

Na sestanku sta sovražnikova parlamentarca ponovila vsebino prejetega ukaza o premirju in predlagala naslednje:

1. Prekinitev ognja z obeh strani;
2. Vsaka stran ima pravico do prostega gibanja po ozemlju, ki ga nadzoruje. Italijansko-nemška stran ne bo zapustila svoje postojanke (Kobarid, »pri Koširju« in Tolmin) ter bo nemoteno uporabljala samo asfaltno cesto Kobarid—Tolmin;
3. Partizanske enote prečkajo glavno cesto in Sočo tudi prek obstoječih mostov in poti, pod pogojem, da poprej obvestijo nemško oziroma italijansko poveljstvo;
4. Italijanski poročnik vabi skupino naših starešin in borcev v njihovo postojanko na kozarec vina.

Odgovorila sva, da zaenkrat nisva po-

oblašena sprejeti njihovih predlogov in da morava najprej o vsem, kar sva izvedela, poročati nadrejenemu poveljstvu. Hkrati sva prosila, če smemo poslati našega kurirja prek mostu, da bi lahko čim prej dobili pojasnila od nadrejenih. Sovražnikova stran se je takoj strinjala z našo prošnjo. V zvezi z našim obiskom v italijanski postojanki sva odgovorila, da bova premislila in odgovorila kasneje. Ponovno naj bi se sestali 9. julija zjutraj. Ne spominim se točne ure tega sestanka.

POVABILO NA VINO JE RODILO ZVIJAČO

Po končanih pogajanjih je poveljstvo čete dopolnilo poročilo za štab bataljona. Kmalu zatem je četni kurir s pošto srečno prešel most ter mimo sovražnikovih vojakov nadaljeval pot v Goriška Brda. Takšno odločitev bi danes lahko tudi ostro kritizirali in obsodili. Slo je za veliko tveganje.

Četa je prenočila v bližini Kamnega in čakala na odgovor štaba bataljona. Napetost med borci pa je bila tolikšna, da je malokdo spal.

Ze zgodaj naslednjega dne pa smo prišli v stik s skupino starešin iz sestava idrijsko-tolminkskega odreda. Ne spominjam se več ali je šlo za starešine iz štaba odreda, ali pa iz štaba enega izmed njegovih bataljonov. Prav tako ne morem trdit, če smo poprej vedeli, da so enote tega odreda v naši bližini ali ne. Tovarišem smo takoj sporočili o vsem, kar se je do takrat zgodilo. O premirju tudi oni niso nič vedeli. Ker je vsa stvar postajala vedno bolj sumljiva, smo se na pobudo in predlog poveljnika te enote dogovorili za skupno akcijo — s pomočjo zvižace zajeti posadko.

Načrt pa je bil takšen. Privolili bomo na obisk in si dobro ogledali postojanko. Hkrati bomo predložili Italijanom izmeničen obisk večje skupine vojakov in borcev z obeh strani in takrat z vpadom hkrati zajeli vso italijansko posadko. Za »sprejem« italijanske skupine vojakov, ki bi prišla k nam na »obisk«, smo določili gostilno v Kamnem. Akcija naj bi se uresničila šele 10. julija popoldan, ker je bilo treba določene sile v noči z 9. na 10. julij na skrivaj premestiti na desni breg Soče, to je na severno pobočje Kolovrata. Pri vsem tem je bilo treba prisotnost enot idrijsko-tolminkskega odreda še nadalje prikrivati.

»NA ZDRAVJE« V SOVRAŽNIKOVEM GNEZDU

Zjutraj je sledil sestanek parlamentarcev na mostu. Takrat je italijanskega poročnika spremljal le njegov namestnik, neki sergente (podoficir). Italijanskega oficirja sva obvestila, da čeravno nismo prejeli odgovora od naših nadrejenih, pristajamo na izvajanje njihovih predlogov, ki zadevajo »premirje«. S tem, kakor tudi z našim predlogom o izmeničnem obisku je italijanski oficir takoj soglašal. Dogovorili smo se, da bo »srečanje« 10. julija ob 17. uri, ko bo lahko prisoten naš višji poveljnik ter to, da ima vsaka stran pravico poslati »na obisk« do 25 mož. Na koncu je italijanski poročnik spet povabil naše parlamentarce na kozarec vina. Ta dva sta, kot je bilo načrtovano, v to privolila.

Vino, ki sta ga pila sama med petdesetimi sovražnikovimi vojaki, jima je zastajalo v grlu. Navzlic temu pa sta si ogledala in si zapomnila poglobitve značilnosti postojanke. S temi podatki je bil, po njuni vrnitvi, tudi dopolnjen načrt za akcijo.

Noč na 10. julij je bila tiha in mirna. Močnejša enota iz sestava idrijsko-tolminkskega odreda je neopazno prebredla Sočo in se pritajila v gozdu nad postojanko. Njena naloga je bila, da napade le v pri-

meru, če ne bo uspela razorožitev sovražnikov s pomočjo nenadnega poziva na predačo. Pred zoro 10. julija je prispel tudi poveljnik našega bataljona, tovariš Andrej Hocnar — Boris (padel je v Beli krajini ob koncu leta 1944, kot slušatelj oficirske šole). Povsem se je strinjal z načrtom. Ob zori so bile razdeljene tudi neposredne naloge posameznim skupinam. Vsem je bilo natančno pojasnjeno, kako bo akcija potekala.

»MANI IN ALTO« NA »OBISKU«

Nekaj pred 17. uro je skupina petindvajsetih borcev, pretežno idrijsko-tolminkskega odreda, odšla proti mostu in se zaustavila v bližini, čakajoč na prihod italijanskih vojakov iz postojanke na drugem bregu Soče. Kot je bilo poprej dogovorjeno, so prvi prečkali brv italijanski vojaki. Za njihov sprejem na levem bregu Soče sta bila zadolžena naša parlamentarca. Potem so prešli most naši borci. Italijanskim vojakom, ki jim je poveljeval poročnik, ki se je pogajal, smo v gostilni ponudili vino in žganje. Ko je bilo »veselje« na višku, se je zaslišal močan glas našega poveljnika Borisa: »Mani in alto!« Italijanski vojaki, čeprav presenečeni, niso nudili odpora. Dvignili so roke. Le njihov poveljnik se je nekaj časa pritoževal, češ da je nesramno prevaran. Na podoben način se je uresničeval načrt »pri Koširju«. Razlika je bila le v tem, da se je italijanski sergente z orožjem hotel upreti. Toda naši borci so bili hitrejši.

S tem je bila akcija uspešno končana. Italijanski vojaki, razen njihovega poveljnika, so bili poslani v italijanske partizanske enote, kar so z zadovoljstvom sprejeli. Za to je poskrbel idrijsko-tolminkski odred.

ČUDNO »PREMIRJE«

Čeprav je od takrat minilo že 32 let, mi je akcija še vedno ostala v svežem spominu. Kljub temu pa so lahko v mojem opisu kakšne pomanjkljivosti in napake. Zato prosim preživle tovariše, zlasti tiste iz idrijsko-tolminkskega odreda, ki so se akcije udeležili, da bi moje morebitne napake popravili.

Še posebej pa me zanima tako imenovano »premirje«. Še danes namreč ne vem, ali so si ga izmislili poveljniki lokalnih sovražnikovih enot na Kobaridskem oziroma Tolminkem, morda zato, da bi nam nastavili zanko, ali pa je bilo posredi kaj drugega. Morda pa bi morali ta primer povezati s kakšnimi pogajanjimi med višjimi nemškimi poveljstvi in poveljstvi italijanskih partizanskih enot v severni Italiji.

VITEŠTVA NAS NISO UČILI

Morda se bo naša akcija kakšnemu mlajšemu bralcu, navajenemu bolj romantičnih zgodb, zdela ne povsem v skladu z viteškimi pravili, toda ob tem velja omeniti, da se okupatorjevi vojaki niso nič kaj radi pogajali, kadar so bili le malo močnejši in da smo upravičeno sumili, da hočejo pridobiti le na času. Še bolj pa smo sumili, da naj bi bilo »premirje« le zvižaca, s katero bi nas preslepili, uspavali in nas potem presenetili. Še zlasti smo sumili, ker nihče od nas niti iz idrijsko-tolminkskega odreda niti poveljnik našega bataljona ni vedel nič o »premirju«. Zato je bilo treba ukrepati hitro in v tako negotovi situaciji prehiteti nasprotnika. Partizani pa so bili navajeni boriti se in ne pogajati pa tudi na viteštvo niso bili navajeni, saj so jih okupatorji naučili vse prej kot viteške velikodušnosti. Sicer pa smo zajetim Italijanom viteško pustili življenje, še več, velikodušno smo jim predlagali, da se nam pridružijo.

KAMILO BREŠAN

FOTOGRAFIJA
Z VPRAŠANJEM

Kdo so borci, ki jih vidimo na tej sliki? Kdaj je nastala? Katera enota bi utegnila biti? Ali niso morda ti borci iz neke čete na Gorenjskem?

Ni še minilo leto po Francovi smrti, toda v Španiji se je v tem času zgodilo že marsikaj, česar si prej nismo mogli niti zamišljati. Legalizirali so obstoj političnih strank, čeprav ne popolnoma, in začeli izvajati (spet ne popolno) pomilostitev političnih jetnikov. Dediči fašističnega režima obljublajo demokracijo, da bi ohranili čim več starih privilegijev in si priborili vstop v EGS.

Ko je kralj po odslovitvi Arriasa Navarro izbral iz trojice kandidatov, ki mu jih je predložil kraljevski svet, Adolfa Suarezja in ga imenoval za predsednika vla-

nove, sedeži legalne stranke in vladnih sindikatov, je kljub najstrožjim varnostnim ukrepom eksplodiralo kakih trideset bomb. Teroristični načrt je bil izveden sočasno v

Juan Carlos, neustoličeni in nezakoniti kralj države, ki se niti ne naziva kraljevina, se trudi, da bi si pridobil simpatije delavcev v galicijskem mestu Vigo.

Nova obzorja za Špance

de, so po vsej Evropi bili prepričani, da frankisti utrjujejo omajane položaje. Ves tisk je pisal, da je Suarez izšel iz vrst falangističnega gibanja (zdaj »Movimiento«) in da je bil član Navarrove vlade. Nihče pa ni pomislil na nekaj drugega. V vladi, v kateri sta bila glavni osebnosti »liberalna reformista« Areilza in Fraga, se je edini Suarez drznil postaviti po robu zakrknjenim konservativcem v parlamentu (cortes) in jim predložiti za glasovanje zakonski osnutek o legalizaciji političnih strank. To se je zgodilo 8. junija letos, komaj dobrega pol leta po Francovi smrti. Politični komentatorji niso upoštevali, da je Suarez star 43 let in da je imel ob začetku državljanske vojne komaj tri leta. Mož je kraljev osebni prijatelj, h kateremu zahaja na dvor; skupaj se zabavata in udeležujeta v športu. Raul Morodo, generalni sekretar socialistične ljudske stranke, ki stanuje v isti palači pravi, da je Suarez pragmatik, inteligenten, ambiciozen, dinamičen in da ne zagovarja nobene ideologije. Pripravljen je storiti vse, kar mu reče kralj. In kaj bi rad dosegel kralj?

Juan Carlos, simbolična zapuščina Francove vladavine, bi predvsem rad ustvaril ustavno kraljevino (kar sedaj ni po nobenem zakonu). Ustavnost pa je moč doseči v današnji Španiji s pristankom ljudstva, vojske, cerkve in velekapitala. Želi priti v zgodovino kot kralj, ki ga je vzgojil in ustoličil Franco in ki je kljub temu pripeljal Španijo brez prelivanja krvi iz fašistične diktature v parlamentarno demokracijo. Zaveda se, da bo to dosegel, če bo lahko preprečil spopade. Reforme morajo zato potekati postopno in skrajno previdno. S tem se strinjajo tudi opozicijske stranke s komunistično vred.

Giron in Francova vdova

Sprejemljivo rešitev v sedanjem trenutku predstavlja Suarez: doslej neznan politik na čelu prav tako neznanih ministrov, ki so v večini mlajši ljudje. Poleg tega so vsi predstavniki velikega kapitala. Med njimi jih je pet, ki so člani upravnega odbora najvplivnejše finančne grupacije Banesto.

Za kralja je trenutno najtežje vprašanje, kako onemogočiti »bunker«, t.j. skrajneže pod vodstvom zagrizenega falangista Girona, ne da bi sprožil val nasilja. Njemu zvesti predsednik Suarez je spretno speljal frankistično krilo Movimiento (nekdanja falanga) na stranski tir, s čimer si je nakopal njihov vzdevek »izdajalec«. Iz dvorane, v kateri zaseda vlada, je dal takoj odstraniti Francovo sliko in jo nadomestiti s kraljevo. Prepovedoval je prisluškovanje telefonskim pogovorom ministrov, ki ga je uvedel njegov predhodnik Navarro. Po šestnajsturni seji 17. julija pa je sprejel za današnje razmere v Španiji nezasiščen sklep, da bo vlada prosila državnega poglavarja za pomilostitev političnih zapornikov; štirje ministri, ki so generali, ga niso hoteli podpisati.

Naslednjega dne, 18. julija, je bila štirideseta obletnica začetka državljanske vojne. V poslopih, kjer so razne državne usta-

politično najbolj razgibanih mestih kot so Madrid, Barcelona, Ferrol, Vigo, Bilbao in Sevilja. Krivdo so hoteli naprtiti skrajnim levičarjem, da bi sprožili povračilne ukrepe in spopade ter pripravili vojsko do tega, da bi prišla iz vojašnic. Podobne taktike se poslužuje črna internacionala v Italiji. Toda Suarez ni posegel po izrednih ukrepih, niti ni dal zapreti sindikalnega voditelja Marcelina Camacho, da bi pomiril bunker, in se ni dal zvesti. Kot nekdanji minister za Movimiento je dobro poznal trik skrajnežev, ki so sami podtaknili bombe. Policija, ki je še v celoti Francova, je trdila, da je krivce treba iskati med komunisti, tehnik »Posible« pa je odkrito objavil članek

ZUNAJ NASIH MEJA

»Bombe proti amnestiji«; vladni krogi tudi na to niso reagirali.

Španija je resnično dežela, ki je ni lahko razumeti. Parlament, katerega člani niso izvoljeni, marveč imenovani od zgoraj, se noče vdati demokraciji. V glavnem predstavlja vladajoče razrede in razmerja med družbenimi kategorijami so dokaj čudna. Notarji, ki jih je v vsej državi približno 1500, imajo v njem ravno toliko predstavnikov kot kmetijski delavci, ki jih je več kot pol milijona. Kljub temu pa je že v polnem teku gradnja za podvojitev števila sedežev, ker se pripravlja na obdobje, ko bo treba sprejeti prave predstavnike ljudstva. Četudi frankizma še ni konec, je revija »Cambio 16« pisala o začetku državljanske vojne, v članku pa ne omenja Francovega imena, temveč govori o »ne-

kem generalu«. Revija »Guadiana« je objavila intervju s sekretarjem KPS Carillom, katerega slika je na naslovni strani. Vse to kaže, da falangistični bunker izgublja tla pod nogami. Opozicijske stranke kritizirajo vlado, vendar pri tem pazijo, da ji ne mečejo preveč polen pred noge. To pomeni, da se v Španiji nekaj premika in da utegne Suarez biti pravi mož, ki bi brez prehudih pretresov privedel državo do referendum. Nekaj je gotovo: odprl je dialog z opozicijo. Njegova je zasluga, da so izglasovali reformo kazenskega zakonika in legalizirali »nezakonita združenja«, t.j. politične stranke, s čimer je Francov Movimiento izgubil monopol. Suarez je v parlamentu (cortes)

zmagal z 245 glasovi, proti jih je bilo 175, vzdržalo pa se je 57 članov. Bunker je zahteval, da bi iz reforme izvzeli komunistično stranko, toda Suarez jim je spretno vrnil besedilo, v katerem ni izrecno omenjena KPS, marveč so prepovedane skupine, ki se »podreajo tujim državam in hočejo vzpostaviti totalni režim«, kar praktično pomeni, da tudi KPS niso povsem zaprta vrata.

Komunistična stranka je torej v seznamu čakajočih, samo previdna mora biti. Njen predstavnik Manuel Azcarate je dejal v intervjuju za tehnik »Posible«, da so španski komunisti še bolj evropsko usmerjeni kot italijanski, da so neodvisni od Moskve, da tudi Marx in Lenin nista zanikala pluralizma političnih strank, marveč da je to storil šele Stalin. V današnji Španiji se og-

revajo za nasilne rešitve samo Gironovi modrosrajčniki, teroristi Blasa Piñarja, skrajnolevičarski frapovci (ki jih Delavske komisije obravnavajo kot provokatorje) in baskovski nacionalisti v ETA.

Nobenega dvoma ni o tem, da tisti, ki imajo oblast v rokah, je nočejo prepustiti naslednikom. Preveč je še bunkerjev. Gironov ni edini. Poseben bunker je sam monarhični režim, za katerim stojijo denarni mogotci in ljudje, ki z monarhijo ščitijo koristi svoje kaste, banke in veliko industrijo. Bunker so tudi spekulanti z nepremičninami in predstavniki tujega kapitala. Bunker so režimski sindikati, ki ne predstavljajo nihogar in prejema obvezno članarino desetih milijonov zaposlenih. Bunker so generali in višji oficirji. Bunker so člani Opus Dei, ki so pod Francom zasedli važne položaje, in razne druge verske organizacije. Vsi ti bunkerji so tesno povezani med seboj in okrepljeni s tujim kapitalom, predvsem ameriškim. Vsi skupaj tvorijo piramido, na vrhu katere sedi kralj. On naj bi bil tisti vodnik, ki bi jih popeljal brez hudih muk in nevarnosti v demokracijo in Skupno evropsko tržišče.

In vendar se kralj na vrhu piramide zaveda nujnosti prehoda. Politična napetost raste, gospodarstvo pa je na psu. Lanski državni proračun je bil zaključen z deficitom 8500 milijonov dolarjev! V Andaluziji, ki predstavlja v državnem merilu 15 odstotkov aktivnega prebivalstva, je brez dela toliko ljudi, da presega po številu 40 odstotkov vseh nezaposlenih Špancev. Dotok tujih turistov se je občutno zmanjšal. Stopnja inflacije nenehno raste in kapital odteka v tujino. Vseh je strah morebitnih nemirov, posebno kralja in tistih, ki jih predstavlja. Zato se Juan Carlos trudi, da bi si pridobil simpatije med ljudstvom, ki naj bi mu z oktobrskim referendumom — bo veliki bunker pristal nanj — zagotovil mirni prehod v demokracijo in ustavnost njegovega prestola. Kot je moč sklepati, je uvidel, da ni druge poti.

P. V.

OB KRUMPERŠKEM MOSTU SO USTRELILI DESET TALCEV

Tretjega septembra letos bo minilo trideset let, odkar so v Domžalah gestapovci ustrelili deset talcev kot povračilni ukrep za ustreljenega nemškega policista.

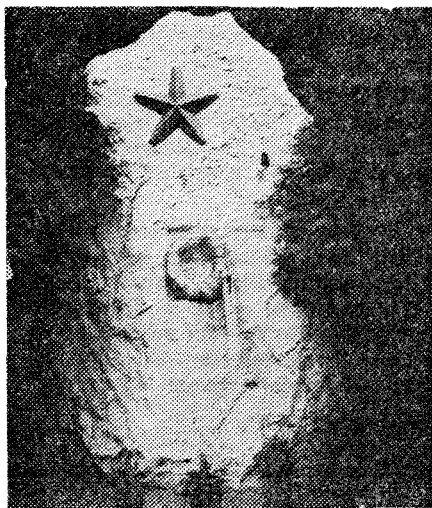
Fante so nekaj dni pred tem pripeljali iz zaporov v Prevaljah v Begunje. Pred aretacijo so bili zaposleni v dravograjski elektrarni. Osumljeni so bili, da podpirajo partizane na Pohorju. Slednje je bilo tudi res, saj so v nočeh skrivaj nosili na Kopo hrano in razstrelivo, ki so ga izmikali Nemcem med gradnjo elektrarne.

Med ustreljenimi talci so bili trije iz Slovenj Gradca: Oskar Siemenik — 19 let, Nande Januška — 20 let in Ervin Mlekuš — 17 let.

Fantje so se odzvali klicu domovine že pred zasedbo okupatorja. Takrat, ko je peljal zadnji vlak iz mesta proti Celju, so bili na njem vsi trije kot prostovoljci. Ker pa ni bilo nikjer nobene fronte, so se čez tri tedne vrnili iz Zagreba domov.

Tam se je začel tudi njihov odpor proti okupatorju. Vse nemške kašipote ob cesti so premazali s kolomazom, lotevali so se raznih napisnih akcij, ponoči so trosili propagandne letake. Čeprav so jih nemškutarji iskali in se zgražali nad »nezaslišano predrznostjo«, jih niso našli. Fantje so si upali še več.

Nemci so kmalu po zasedbi izdali odlok, da se morajo vsi tisti, ki nimajo stalne zaposlitve, javiti na delo pri dravograjski elektrarni. Tako so se tam zaposlili tudi klepar Siemenik, električar Januška in dijak Mlekuš. V elektrarni so delali približno do sredine maja leta 1941. V

Spominsko obeležje na kraju, kjer so Nemci 3. septembra 1941 pri mostu Krupar ustrelili deset talcev.

tem času so se seznanili z delavci, ki so se setajali na tajnih sestankih in ki so podpirali prve partizane, ki so se začeli zbirati na Kopi. Niso pa vedeli, da so bili med delavci tudi izdajalci. Nekega jutra sredi avgusta so delavce nenadoma obkloplili gestapovci. Približno štirideset so jih zaprli na Prevaljah, čez nekaj dni pa so jih odpeljali v Begunje.

Bilo je tretjega septembra 1941. Ob osmi uri jutraj so jih pripeljali s tovarnjaki. Okrog majhne njive onstran Bistrice so

zabili kole. Po dva in dva so zvlekli s tovarnjaka in jih privezali. Oči so jim zavezali s tanko gazo in ko so bili vsi nemočni ob kolih, so jih iz neposredne bližine ustrelili s tremi svinčenkami v prsa. Sledil je še »milostnik« strel v tilnik. Klici po materah in po pomoči so zamrli ob Bistrici.

Nemški vojaki so pobite stražili do večera. Takrat so prisilili nekega domačina, da je pripeljal lojterski voz in še nekoga, s katerim sta obvezala mrtve talce in jih naložila na voz, prekrit s slamo. Odpeljala sta jih v Škocjan. Za pokopališkim zidom so morali domačini skopati veliko jamo. Na dno so položili slamo, nanjo pet talcev in spet slamo...! Na koncu so jih zagrnili z zemljo. Tako pokopani so ostali do pomladi v letu 1949, ko so jih prekopali. Poklicali so svoje, da bi prepoznali svoje in jih odpeljali v domači kraj. Nekaj talcev so prekopali in jih odpeljali na domača pokopališča že veliko prej. Zdal jih ni bilo mogoče več prepoznati. Spominjam se, da je med prekopavanjem talcev ves čas deževalo. Njihove ostanke so položili v male rakve in jih odpeljali v skupni grob na Zlato polje.

Pozneje, ko je imel naš mlajši sin avto, smo se z očetom odpeljali k temu skupnemu grobu. Nismo ga našli. Blizu kmetije smo opazili le skromen spomenik z ograjico brez kakršnihkoli imen. Bližnji sosed nam ni znal povedati, kdo počiva v tistem grobu. Rekel je le, da so v njem borci, ki so padli v bojih tam okrog. In tako še danes ne vem, kje je pokopan naš Oskar.

STEFANIJA SIEMENIK

Ne samo dinar — politična angažiranost naj rodi partizanski turizem, smo zapisali pred časom. Ali sploh lahko s tem v zvezi uporabljamo pojem, katerega osnovno vprašanje je vendarle ekonomski učinek? V našem primeru govorimo največkrat o razvijanju tradicij NOB, o množicah in dolgih kolonah tistih ljudi, ki v svojem srcu ohranjajo epopejo našega narodnoosvobodilnega boja, ki obiskujejo kraje in gore, ki so tako ali drugače pomembni iz naše revolucije. Pri tem jim ni mar, če je v takšnem kraju gostišče, če so tam prenočišča. Njihove želje skoraj ne sežejo dalj od tega, da bi lahko nekje poklepetali s tovariši, preživeli prijeten dan pod dežnikom prijateljstva in tovarštva, o katerem dandanes pišemo in govorimo kakor o belih vranah. Partizanski turizem? K nam prihajajo tisti, ki bolj po svoji vesti kakor po službeni dolžnosti vodijo skupine ljudi od tega do onega partizanskega kraja in pravijo: »Včasih še razglednice ni mogoče kupiti in čaj je razkošje...«

Gre za kraje, ki bi jih obiskalo tudi neorganizirano veliko število ljudi, če bi bila osnovna vprašanja 'turizma' rešena. Nenamveszadnje gre pri tem še za naš odnos do zgodovine naroda in ne samo za 'partizanski turizem'. Kajti velikokrat se zgodi, da nam beseda partizanski pričara samo pojem izredne skromnosti.

Ljudje pa potujejo: na Malto, v Samarkand, Atene, v Pariz in okoli sveta. Sleherni ve, kaj je mogoče kupiti v določeni trgovini, kje se je mogoče naužiti tipičnih jedi, kje točijo nepozabno pijačo in kako zanimiv je ta širni svet. In vse to je po izredno ugodni ceni — za nekaj sto starih tisočakov.

Da, menda mora biti turizem res v svojem programu v bistvu nepolitičen in ne sme izzveneti kot propagandni pritisk na organizirani turizem. Toda pri končnem oblikovanju in izvajanju turizma nastajajo veliki premiki, kot nam je pojasnjeval eden izmed turističnih delavcev. In tako moramo tudi v turizmu govoriti o politični angažiranosti.

Nič novega ne bomo povedali, če omenimo, da se mnogo tujih turistov zelo zanima za zgodovino našega narodnoosvobodilnega boja, za našo politično ureditev in delavsko samoupravljanje. Mi

ja v Sahari se je zdelo, da z obiskom Constantina in Maison Blancha ne bo nič. V številni ekipi slovenskih novinarjev je bilo zastopano tudi naše uradništvo, ki vas je pozneje tudi seznanilo s potovanjem v Afriko.

Da je organizacija takšnega izleta zahtevna, stiki so bili vzpostavljeni samo po teleksu in telefonu, je prav mogoče razumeti, da pa je to nekaj, kar ni pravi partizanski turizem, je pa tudi res. Prenekateri zadeve so bile stvar improvizacije, ljudje niso videli prav tistega, kar so hoteli. Toda spomini so oživel, priznamo, tudi s precejšnjo pomočjo novinarjev. Za 115 udeležencev izleta v Alžirijo so bili to vendar nepozabni dnevi, ki bi jih želeli ponovno doživeti. V Ilirski Bistrici se je nabral ljudje za jate svezjen pisem, v katerih ljudje sprašujejo, kdaj bo odbor izlet ponovil.

Tovariš Jože Keuc nam je povedal, da o ponovitvi izleta prizadevno razmišljajo, da pa bi se želeli s tem v zvezi povezati s predstavniki RO ZZB NOV Slovenije in našim časnikom, ki naj bi postal soorganizator tega in morda podobnih izletov. Slednje pomeni, da naj bi dobili obiski krajev v tujih državah bolj organiziran pomen, da naj bi prispevali k razvijanju tradicij NOB. Toda kdo bo sprejel takšne 'meddržavne obveznosti'?

V vsakem primeru pa bi v Ilirski Bistrici želeli izpolniti želje prekomorcev. Že letos bi radi organizirali izlet v Egipt, tja kjer so se šolali naši partizanski tankisti. Za slednje bo letos verjetno premalo časa. Toda z dobro voljo...!

PARTIZANSKI TURIZEM NI DINAR, JE IMPROVIZACIJA

Pa je res menda samo dobra volja tista, ki utira pot našemu partizanskemu turizmu; tako menijo tudi naši nekdanji kurirji, med katerimi nekateri še vedno vodijo po samotnih poteh in zaselkih skupine ljudi, ki bi želele poživeti čas pred trideset in več leti in one, ki jih spomin na to vedno znova navdaja z iskrenim spoštovanjem. Kurirji so ostali iznajdljivi in zvesti nekdanji nujnosti po improviziranju: kadar obiščejo ta ali oni kraj, za katerega vedo, da v gostišču ne bo mogoče kupiti razglednic, jih prinesejo s sabo. In spet je 'rešen turistični problem'.

S. T.

Kaj je partizanski turizem

Spomin na 'spominski izlet v Alžir'

podimo po poteh tradicij NOB, tuje turiste bi lahko vključili v partizanski turizem, če...!

Ste že potovali s to ali ono organizirano turistično skupino po naši domovini? Da ste izvedeli koš zanimivosti je prav verjetno, tudi to, koliko je stara vaška lipa, da pa se je med NOB na tistem območju zgodilo tisto, česar ni mogoče pozabiti, ni bilo povedano.

S tako splošno oceno partizanskega turizma bi nekaterim vendarle delali krivico. In na moč zadovoljni bi bili, če bi nam tisti, ki imajo s tem v zvezi določene izkušnje, o tem pisali.

SPOMINSKI IZLET V ALŽIRIJO

Pred dnevi je bil naš sogovornik tovariš JOŽE KEUC iz Ilirske Bistrice. Tovariš Keuc je bil eden izmed najbolj prizadevnih organizatorjev 'Spominskega izleta v Alžirijo', ki ga je organiziral odbor letalcev prekomorcev iz Ilirske Bistrice 16., 17. in 18. februarja lani. Kar dvakrat so morali preložiti nameravani izlet v kraje, kjer so se usposabljali za delo v naših partizanskih enotah letalci. Ker jim je zagodla tudi politična situaci-

Mladost je izgorela v boju

V času, ko občani Blejske Dobrave, Lipe in Kočne praznujemo krajevni praznik (dan vstaje 28. avgust), se spominjamo toplega avgustovskega jutra leta 1941, ko je v jutranjem mraku odjeknila močna detonacija v Lipcah. Uspešno je bil miniran in uničen železniški drog visokonapetostnega voda, po katerem je železarna dobivala elektriko. Med bliskanjem so se trgale močne žice, zrušil se je drog in valjarne na Javorniku so obstale.

Po tistem več dni ni bilo toka pa tudi ne valjanih jeklenih plošč za nemško vojsko — za nemške tanke.

Bil je to lep uspeh železarjev domačinov: Staneta Kersnika, Franca Konoblja in pokojnih Jožeta Finžgarja ter Janeza Zvana. Le-ti so že pred tem uspešno uničili mostove v Mostah in pognali v beg Nemce na Obranci, kjer je četa taborila. Tako so jeseniški železarji — cankarjevci, prižgali baklo upora po gorenjskih vaseh.

Naša krajevna skupnost je dala več kot sto petdeset aktivnih borcev, od katerih se jih ni vrnilo domov enainštirideset. Ostali so po gorenjskih in primorskih gozdovih. V spomin nanje smo postavili spomenik na Blejski Dobravi in na Kočni. Tako vedno znova dokazujemo, da niso pozabljeni napor in delo aktivistov OF ter takratne mladine, pri katerih velja posebno omeniti padlega sekretarja okrajnega komiteja SKOJ Gorje-Bled Janka Reklja-Špika in Milana Kalana-Kleka ter takrat komaj petnajstletnega Bobija — Smolnikarjevega Edota.

Naj tokrat prav o njegovem delu spregovorimo nekaj več.

Edo, s partizanskim imenom Bobi, ki mu ga je pritaknil prvoborec Lado Kersnik, je bil sin sedemčlanske revne družine delavca v železarni. Zivel so v mali hiši na polju, nasproti Potokov, skoraj kilometer od Dobrave. S težavo so se prebijali ob skromni očetovi plači. Oče Franc, ki je bil kasneje tudi udeleženec NOV, je umrl prve dni v svobodi.

Že leta 1941 so se pri Smolnikarjevih pričeli oglašati prvoborci. Le-tem je popravljal orožje. V neposredni bližini njihovega doma je vodila kurirska pot iz Mežaklje pod Stol na levi breg Save. Večkrat je bil vodič. To nalogo je kmalu prevzel Bobi. V organizirano delo ga

je vključil sekretar SKOJ tovariš Špik. V juniju 1943 ga je tudi sprejel v skojevsko organizacijo. Bobi je bil na to zelo ponosen. Še z večjo vnemo se je lotil različnih propagandnih akcij v boju proti Nemcem.

Ko je končal šolo, je odšel za pastirja in hišnega pomočnika k Antonu Bernardu Treseglavu v Zasip. Treseglav je bil sodelavec NOV in aktivist od prvih dni vstaje. Bil je tudi član odbora OF in član gospodarske komisije. Skratka, vsa hiša je bila partizanska.

Fantu je iz dneva v dan zaupal nove naloge. Bobi je bil kurir, obveščevalec...! Vzdrževal je stalno zvezo s ku-

rirji na kurirski postaji G-25, ki je bila na Homu, pa s člani gospodarske komisije in obveščevalci VOS. Bil je toliko predan in zaupen, da je med vsemi mladinci edino on vedel za številna partizanska taborišča na Homu in je sproti obveščal, če je pretila nevarnost, če so se v gozd napotile okupatorske patrole. Tudi hrano je nosil partizanom. Včasih sta jo z gospodarjem pripeljala kar s konjema, ker so bile na Homu njegove parcele in senožeti.

Ker je večkrat obiskoval starše je zgradil čez Radovno na skritem mestu zasilni most, katerega smo koristno uporabljali partizani.

Tako je opravljal skojevske naloge pod mentorstvom NOV predanega Treseglavovega ata. Redno je bil tudi predhodnica raznim članom okrajnega odbora OF, še posebno pa ga je cenil prvoborec in takratni sekretar okrajnega odbora OF tovariš Janez Zvan-Dravski. Kadar je bila na javki čez Savo zaseda, je pošto nesel Bobi. Vedno mu je uspelo ukaniti Nemce, ki se niso kaj dosti zmenili za malega fantiča, oboroženega z grabljami ali koso na rami.

BOBI JE REŠIL TOVARIŠA

Bilo je nekega deževnega spomladanskega večera v letu 1944. Bobi se je oglašil doma, kamor je nesel za brate in sestre hlebec kruha, ki mu ga je pripravila Treseglavova mama. Ko se je pripravljala, da bi se vrnil v Zasip, je v Mostah zaropotalo. Nekaj kratkih rafalov iz strojnice in nekaj posameznih strelcev in spet je zavladala tišina, ki jo je motilo samo šumenje dežja. Kaj se je zgodilo, je pomislil. Vedel je, da se v bližini kurirska pot čez Savo, kjer je poznal vsako ped zemlje in vsako drevo. Napotil se je tja.

Ob grmovju je zagledal oboroženega človeka s titovko na glavi, ki si je zavijal okrvavljeno levico. Brž sta si dopovedala, da sta oba na isti strani. Ranjenec Ivan Jan-Srečko je prišel v prave roke. Bil pa je začuden, ko mu je Bobi predlagal, da ga bo varno prepeljal čez Radovno na Hom k partizanom v sovce. Kako? Od fanta ni izvedel ničesar več. Nekako sta zaustavila krvavitev in Bobi je v mraku po varni poti pripeljal Srečka na mesto, kjer sva takrat taborila z Jožetom Kersnikom. Jaz sem ga poznal že iz decembrske vstaje leta 1941 in tudi Jože ga je že srečal kot partizana. Bobi je bil zadovoljen — rešil je tovariša. Svoje delo je nadaljeval vse do konca vojne. Po vojni pa je odšel na Češko, kjer se je usposobil za mojstra optika.

SKRBEL JE ZA MENE KOT BRAT

Ker imam tudi sam z njim nepopravne račune (dolžnik sem namreč jaz) bi rad omenil še njegovo prizadevnost in delo v začetku leta 1945. Bil sem težje bolan in sem več kot mesec dni ležal bolan pri Treseglavu v Zasipu. Z vso skrbjo me je zdravil dr. Benedik, Treseglavova družina pa je skrbela za prehrano. Naš Bobi je redno stražil ob hiši, skrbel je za mojo osebno higieno in mi redno prinašal pošto in literaturo iz okrožnega komiteja. Pozneje, ko sem začel okrevati, me je ponoči vodil na krajše sprehode.

Zivel je z bojem in vse njegovo delo je veljalo naporom za osvoboditev naše domovine. Koliko je bilo pri tem odrekovanja, koliko zamujenih mladeniških dni, mladostnega veselja in doživetij, se ne da zapisati. Zmaga in svoboda sta bogato povrnila vse žrtve in odrekovanja in mu dala priznanje. LUDVIK AMBROŽIČ

Pogled v eksplozijo človeške energije

TONE SVETINA je bil sam s seboj in z nami. Bil je tudi s svojimi skulpturami, s svojimi domačini, s krajem. Bili smo eno in vendar različno. Kot kozmos, ki ga tako pogosto in rad omenja v svojih delih, pogovorih, ki ga potrjuje s hipnostjo in večnostjo, urejenostjo in neurejenostjo, smrtnostjo in živostjo svojih besed, skulptur, kretanj, misli, s svojo prisotnostjo in odsotnostjo hkrati. Vse okoli nas se je prepletalo v eno, čas, prostor, misli, vse se je zdelo oprijemljivo in vendar tako daleč, tukaj in nikjer. Prišli smo z željo, da se pogovarjamo o njegovem zadnjem velikem spomeniku revoluciji na Poreznu, pa je bil z nami le kot prisotna misel, kot je v kozmosu prisotna samo po sebi vse. Pravzaprav smo se veliko pogovarjali tudi o njem, čeprav ga še omenili nismo, pogovarjali pa smo se tudi o tem in onem, o vsem, četudi se je zdelo, da o ničemer določenem. Pa vendar, ko smo preleteli pogovor še enkrat, se je spremenil v tisto, kar smo o Svetini že dolgo stili, spremenil se je v tisto neoprijemljivo, ki se lahko dogaja samo nekje vmes, med stiki z ljudmi in stvarmi. Ujeti ni bilo mogoče ničesar, ker je vse v gibanju, hkrati na dosegu rok in vendar v umiku v nedojemljivo neskončnost. Njegove besede padajo na trdna tla, a ko jih sestavimo, se zde, da spodnašajo same sebe in ostajajo le drobci na poti k razumevanju nekih daljnih, a vendarle tudi končnih slutenj.

Besede, ki se bodo vrstile tu, so njegove in naše, so tudi nas vseh. Kot smo vsi del enega in istega popotovanja skozi čas in prostor, ki sta omejena in neomejena hkrati. Veliko je ostalo nenapisanega, še več neizrečenega. V kozmičnih razmerjih je to malo ali nič. Tudi naš zapis, kar ga je, je malo ali nič. Lahko je pa hkrati tudi vse.

NEKI MODREC JE ZAPISAL: POSNEMAJTE TO PTICO

Ko je Tito videl kip, je rekel, všeč mi je, ko ga je potežkal, me je pa vprašal, če sem »od poklica«. Tudi jaz bi kaj takega napravil, je dejal; seveda, sem odgovoril, nihče ne bi bolje in sva se od srca nasmejala. Morali bi imeti kakšno monografijo, je dodal, da bi ljudje videli te fine stvari. Ampak monografije ki-parjev ne gredo v denar, sem dejal. Potem sem šel h Komunistu. Prvi izvod ima on, zadnjega pa jaz.

Enega imamo tudi pri nas in ga večkrat prebiramo. Svetinove plastike in njegove misli. Poezija upora. Bombaš, roke, bojno polje, ptice smrti, dlani talcev, vesoljske rakete, eksplozirajoč planet, bog vojne, lokostrelec, ladja spomina, bitka, hrbenica, inkvizitor, brezbriznost, osamelost, past, upor, plug časa, ranjenci, kolona, totalna vojna, strah, talci, stražar, borec, krik svobode, mrtva četa, vseljudeški odpor, spomin, lobanja, rojstvo, popotnik skozi atomski vek, krivulja življenja, vse kar je hkrati domišljeno in slučajno, obstojno in minljivo. Spoznal je, da ima beseda meje in da so umetnosti, ki sežejo globlje.

Svet se mi je razodeval po analogiji, da ideja rodi skulpturo in skulptura idejo. Najprej sem naredil bojno polje. Delo vzbujalo nova, nerazložljiva občutja. Učinkuje na podzavest in sproža asociacijo. Zdelo se mi je, da bom najbolje izrazil svoje misli z jeklom, pravzaprav z

rica je brezčasna, razumljiva vsem jezikom, vprašanje je le, ali jo res hočemo razumeti.

ČIM MANJ JE GOVORILA, TEM BOLJ JE MOLČALA

Življenje je kot reka brez omejitev. Tudi umetnost je lahko, in naj vendar bo, izražanje neskončnih možnosti. Tako jo lahko dojemamo z vsemi čuti naenkrat, v delcu stvari vidimo celoto, v kaosu red, v disharmoniji harmonijo, v življenju smrt in v smrti življenje. Umetnost nam pomaga razumeti neznanost in preteklost in daje slutnjo bodočih svetov. Vsakdo v njej najde, kar išče. Če zna poiskati in videti.

Vojna je absurd, ki ne rešuje problemov, jih kvečjemu večja. Rak človeštva je, a ne neozdravljiv. Predvsem male narode bi radi veliki izničili, pozabljajo pa, da je prav pri njih ljubezen do zemlje največja. Človeka s te zemlje ne more nihče odtrgati. Čeprav je v smrtnem padcu, še vedno steguje roke proti večnosti življenja. Človečnost in socialna pravičnost se vedno izkažeta za močnejši, za najmočnejši orožji. Tudi največji spopad ne more uničiti življenja, čeprav je življenje samo borba, v kateri je najvažnejši trenutek trenutek izbora. Takrat šele se človek rodi kot osebnost, ko njegova zavest prevzame odgovornost.

Takšen pa je lahko le svobodni človek. Človek v uničevalnem stroju, ko je na razpolago vsakemu ukazu, ko slepo veruje, ko je brez lastne misli, tak človek

na umetnost je poiskati to ranljivo mesto in z majhnimi sredstvi napraviti veliko škodo. Pokaže se, da je vsak, ki izigrava, izigran sam. Ukana je večna in hkrati neponovljiva.

ČIM BOLJ JE MOLČALA, TEM MANJ JE GOVORILA

Mladim ni danes nič lažje kot je bilo nam v partizanih. Strel in zaporov se res ni bati, ampak pot k uspehu je ravno tako težka. Prizadene me, ko vidim, kako se nasilje zopet pobira s tal. Sile, ki so se nekoč borile proti nasilju, ga danes same podpirajo in spodbujajo. Poglejte samo Koroško, pa Baske in tako naprej. Poleg borbe za pravice, pa imamo danes še borbo misli. Revolucija še vedno traja. Saj ni samo takrat, ko poka. Kaj pa je tradicija? Nič drugega kot oživljanje duha revolucije. To je silen napor, superenergija, ki žarči še dolgo, ki nikoli pravzaprav ne bi smela ugasniti, in ki jo morajo mladi sprejeti za svojo. Le tako jo bodo poznali, nadaljevali in branili.

Ena od poti prenosa te energije je tudi umetnost, če je dovolj močna, da prepriča, je pa lahko tudi informacija, je tudi zbiranje gradiva, ki ga objavlja vaš časopis kot edini te vrste pri nas. Nekoč bo nekdo, prav tako kot jaz za Ukano, brskal po vaših papirjih in iskal podatke, vzdušje, dogodke. Ljudje se zavedajo, da

ljivo jedro, in ki je močnejše prav zato, ker je neizrekljivo. Materija in duh sta v neskončni končnosti med seboj povezana, enega brez drugega ni.

Človek je ustvarjen zato, da materijo oblikuje in jo tako skuša obvladati. To je borba, spopad človeka s svetom. Najvišja stvaritev pa je, če svet, v katerem živimo, poduhovimo. Kot kozmično bitje tako gledamo v naravi samega sebe. Narava daje lahko človeku ogromno, kajti je neskončna forma vseh vrednosti. Narava je ravnotežje samo in ko to doumemo, lahko postanemo ravnotežje tudi mi. Kdor narave ne razume, je zelo osiromašen. V okviru njenih dimenzij zavzame človek ali življenje s problemi pravno mero in pomen. Poskusite kdaj poslušati ritem morja, vode, doživeti naravo in vso kozmično energijo, ki prehaja v človeka ali jo v njem vzbudi. Tu se lahko začne vzgoja, tu enakost, tu prvobitnost, tu navezanost na isti prazvor. Potem ne bo mogoč več takšen razkorak med brezumno silo in zaslepljenim in v dobro verujočim umom, ki sta bila že tolikokrat v spopadu in oba enako ogoljufana.

VOJNA TAJNA

Vedno je treba videti celoto, živeti celoto v sebi in s svetom. V tem je samoupravljanje edinstveno, daje občutek pre-

Skulptura Borec in veliki spomenik na Poreznu Toneta Svetine.

čas teče, žele ohraniti dogodke spomenu, zato radi marsikaj povedo, zato prihajajo k meni, ker vedo da sem pisatelj, pridejo in pišejo vam, ker vedo, da se bodo tako njihovi spomini ohranili, s tem pa tudi partizanski boj, vseljudeški upor.

Krik upora je namreč neutišljiv, logično je, da se zatirani upre in hkrati ko se manjša svoboda njemu, jo zgublja tudi tiran. Le vprašanje časa je, kdaj in kdo bo zmagal, kaj bo potem napravil s svojo zmago. Do danes so se vsi zmagovalci izkazali kot novi osvajalci, a napočil je čas komunistične ideje, ki želi manjšati zlo do točke, ko bo človeška zavest, in ta nas vendarle loči od krutosti ostalega življenja v naravi, ko bo človeška zavest toliko zrela, da bo spoznala nesmisel vojne, ko bo človeštvo vojno in uničenje izključilo iz svojega ravnanja in bodo vsi ljudje v pravem pomenu svobodni in enaki. Še posebno je nujno to spoznanje danes, ko imamo v rokah silo, ki ji nismo več kos. V rokah pa imamo tudi razsežnost večnega življenja.

ZATO JE POSTALA STARA

Ves Svetinov cikel, vse njegovo delo je usmerjeno v to tezo. Življenje je zanj neuničljivo, sploh pa je neuničljiv duh kot večni kreator. Morda tudi v današnji smrti tiči drobci nesmrtnosti, tisti drobci nečesa večnega, ki daje nesmrtnost tudi umetninam. Vsaka umetnina je energijski potencial in če je močno nabita s čustvom, se duh vznemiri in razmišlja. Umetnost je dojemljiva lahko hkrati na več nivojih. Nekaj pa je v njej, kar je nerazlož-

gleda in odgovornost nad vso proizvodnjo, človek se počuti osebno. Za svobodnega in odgovornega človeka pa se je naša revolucija tudi borila, prav zato pravim, da na nek način in v vedno popolnejših oblikah še traja. V tem najde umetnik potrdilo pravilnosti svojih občutkov, ki so rodila umetniška dela. Vezana so na zemljo in vendar segajo v večnost, vezana so na svobodo in življenje, čeprav padajo v smrt.

Kdor v življenju sreča ljudi, ki enako mislijo kot on, je srečen. Kdor lahko materializira svojo misel postane večni, ker sta večni misel in materija. Človek ne sme biti nikoli odtrgan od svojega razreda, pri njem je vir dela, je vir razvoja, razred pa je bil vedno nosilec idejnega boja. Sedaj sodelujejo delavci tudi pri delu na Svetinovih kipih. Začenjajo govoriti o umetnosti, ustvarjanju, končnem rezultatu. Tako se družijo fizično in duhovno delo. Kajti vse je del ene in iste celote. Treba je le poiskati prave delce in jih združiti. Nekaj vendarle pomeni tudi to, da ti delci v človeku in naravi so. Kaj pa pomeni, da jih naše roke združujejo prav danes, da se misel o tem sprašuje prav danes? Morda je napočil čas, ko sta makrokozmos in mikrokozmos začutila drug drugega in zaživela isto življenje? Človeški duh ima še veliko dela...

Mednaslovi so verzni pesmi Vojna tajna

some mehm

NEVA MUŽIČ

Tone Svetina pripoveduje mladim na Pokljuki, kako je bilo med NOB.

granatnimi drobci, sestavljenimi v novo celoto. Njegovo delo je protest proti uničenju, himna večni energiji življenja, s pomočjo tistega materiala, ki je nekoč kosil smrt. Absurdni preobrat vrednot, tako značilno stanje evropskega misleca.

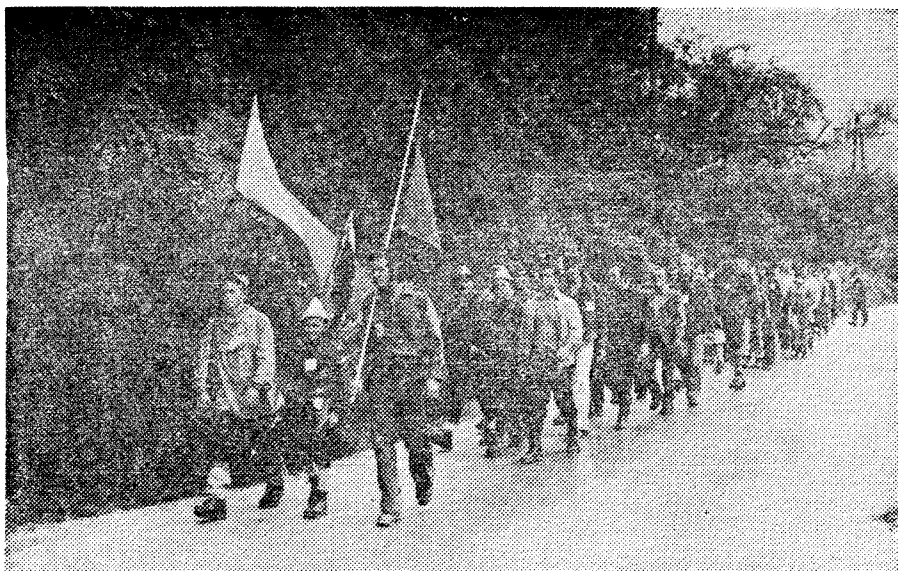
Ko sem razmišljal, zakaj pravzaprav ustvarjam, sem ugotovil, da iz občutka bolečine in trpljenja ali občutka veselja nad življenjem. Oba občutka se družita in razdružujeta kot svetloba in senca. V medsebojnem razmerju sta po tem, koliko ima človek kozmične ali socialne vsebine. Socialno naj bi se človek predvsem razumel s sočlovekom in živel svobodno v miru, kozmos pa je prostor, kjer se to dogajanje lahko preverja. Likovna govo-

je oropan osebnosti, samoodločanja, je v stanju psihoze, neodgovornosti, a nihče ne more mimo svoje vesti. Na tem polju je zadnji spopad, je poslednje spoznanje, je prepoved človeka kot človeka, čeprav v smrti.

O vsem tem in še o mnogem govorijo Svetinove skulpture, njegovi spomeniki borcem, četam, talcem. Vse to govore njegovi junaki, ki v svoji celovitosti dobrega in zla, čustev in razuma, preživljajo boje sami s seboj, ker po naključju ali zavestno spoznavajo sebe, svet in obojno relativnost, usodno povezanost in zavezanost končni neznanosti v kratkotrajnem spoznavanju. Vsak človek pa je ranljiv in to je tisto, kar je sovražni stroj pozabljal. Voj-

KULTURNI OBZORNIK

ENOTNOST NA NAŠI POTI

Mladinci iz Griž na pohodu ob spomenikih NOB

Krajevna skupnost Griže je slavila svoj krajevni praznik. Med številnimi prireditvami je bil tudi pohod ob spomenikih NOB, ki je potekal v soboto, 21. avgusta. Začel se je pred spomenikom desetim talcem v Pongracu. Mladinci in mladi člani Planinskega društva so nato šli obujat spomine na predvojne in medvojne čase na Šprajčev hrib v bližini rudnika Zabukovica, kjer se je pred vojno shajala napredna mladina. Obiskali so tudi grob partizanke Nade Cilenšek, pohod pa so zaključili pri spominskem obeležju, ki je posvečeno 1. Savinjski četi. Za zgodovinsko razlago so poskrbeli člani ZB NOV in rezervni starešine. Omenjeno obeležje so odkrili prav ob tej priložnosti. V Domu Svobode je bila nato proslava s pestrim kulturnim sporedom, v katerem so sodelovali pevski zbor Svoboda, godba na pihala in mladinci iz Griž. Na zborovanju so prebrali tudi protestno pismo v zvezi z razmerami na koroškem.

☆

Ljudje na območju krajevnega skupnosti Griže so bili napredno usmerjeni že pred vojno. Leta 1935 je bilo več rudarjev kandidatov za člane KPJ, naslednje leto pa je bila ustanovljena partizanska organizacija, ki je bila povezana s komi-

tejem v Trbovljah. Med člani so bili tudi sedanji predsednik ZZB NOV Rudi Cilenšek, Albin Vipotnik in Raček Pongrac. Komunisti so tesno sodelovali z društvom Svoboda v Zabukovici, pozneje pa v Vzajemnosti. Leta 1937 so priredili prvo množično akcijo proti brezposelnosti in draginji, ki se je hitro sprevrgla v politično manifestacijo. Leta 1938 je bila ustanovna konferenca komiteja SKOJ, za Griže in Prebold, kateri sta prisostvovala tudi Boris Zihnerl in Slavko Šlander. Skojevci so med drugimi bili tudi prva tiska na Štajerskem Ivanka Urnjek, prvoborec iz 1. Celjske čete Nandi Raček in Nada Cilenšek. Ta mladina si je leta 1940 sama zgradila športno igrišče na Šprajčevem hribu. Po vsakem nedeljskem tekmovanju je kdo izmed mladincev prebral politični članek ali pojasnjeval dogodke v svetu. Na vse to spominja obeležje, ki so ga postavili v spomin skojevcev na Šprajčevem hribu.

Že julija 1941 je bilo čutili rezultate večletnega političnega dela. Pri ustanovitvi odbora OF v Grižah so sodelovali znani partijski delavci Albin Vipotnik, Betka in Rudi Cilenšek, Franc Lapajne, prvi komandir 1. Savinjske čete Jože Letonja, Peter Šprajc st. in drugi tovariši. Dne 7. julija 1941 so člani partije in skojevci odstranili nemške napisne

table po vsej Savinjski dolini in jih prekrili z revolucionarnimi parolami. Dne 26. julija je bila ustanovljena Savinjska četa, ki je štela približno dvajset borcev. Dne 24. avgusta istega leta so borci Savinjske in Revirske čete napadli nemško zaščitno postojanko pri rudniku Zabukovica. Partizani tedaj niso imeli nobenih izgub, smrtno pa so ranili izdajalca Pobca, čigar puška je bila prvi plen Savinjske čete. Od udeležencev so še živi Ludvik Zupanc-Ivo, Vinko Urbašek in Peter Šprajc mlajši. Prav ta napad si je krajevna skupnost Griže izbrala za svoj praznik. Toda v prvem letu narodnoosvobodilnega boja je bilo v teh krajih še več pomembnih akcij. Dne 19. septembra so minirali v Penku železniško progo; takrat je padel skojevec Nandi Raček, ki je bil prva žrtev v četi. Porušili so električni daljnovod. Savinjska četa se je potem združila z Revirsko in Pohorsko četo v 1. Štajerski bataljon. Sodelovala je pri napadu na Šoštanj pri Dobrovljah pa v prvem frontalnem spopadu z Nemci 26. oktobra, nakar je odšla na Bizelsko, kjer so Nemci selili prebivalstvo.

Mladi udeleženci so se na pohodu dobro seznanili s temi dogodki. Pohod je pokazal enotnost borcev in mladine, ki je pripravljena, da se bori za iste ideale.

FRANC JEZOVNIK

SEŽANA

OBRAMBNI DAN BRIGADIRJEV

Na delovni akciji »Brkini 76« so se do konca avgusta zvrstile štiri izmene. Na slemenski cesti v Brkinah so začele z delom v začetku junija. V štirih izmenah je sodelovalo okrog 600 mladincev. Z zadovoljstvom lahko rečemo, da so mladinske brigade svoje delo opravile zelo uspešno in da so celo presegle predvideno delo.

Za vsako izmeno so rezervni vojaški starešine iz občin Sežana in Ilirska Bistrica predvidele po en obrambni dan. Program je obsegal strokovna predavanja, rokovanje s

puško 7,9 mm, ročnim minometom, zračno puško in malokalibrsko pištolo ter orientacijo. Obrambni dnevi so pokazali, da mladi hitro in uspešno obvladajo pehotno orožje in da so pripravljeni za obrambo domovine.

DANILO SKRLJ

VELENJE

ŠTUDENTJE IN OBRAMBNI DAN V TABORU

Na Bledu v Ribnem so pretekli teden taborili študentje Saleškega študentskega kluba Velenje. Letošnji tabor so or-

ganizirali skupaj z občinsko zvezo tabornikov Velenje. Poleg ostalih taborniških veščin so posvetili tudi veliko časa naši teritorialni obrambi, kjer so jim starešine enot TO pokazali rokovanje s pešadijskim orožjem, nato pa so vsi izvedli še streljanje z malokalibrsko puško in imeli tudi predavanje o obrambnih pripravah v velenjski občini.

Moremo reči, da so mladi izrazili veliko željo še po večjem in še bolj tesnem sodelovanju med enotami v občini in člani Študentskega kluba Velenje, kar je samo porok, da ima študentska mladina veliko poslušna za vključevanje na vseh področjih družbenega življenja, posebno pa v vrste teritorialne obrambe.

L. OJSTERSEK

HORJUL

TEDEN KULTURE

Te dni živi Horjul v znamenju velikega slavlja. V teku je »Teden kulture«, ki ga je KS Horjul skupno z drugimi družbenopolitičnimi in delovnimi organizacijami posvetila otvoritvi nove osnovne šole in krajevni prazniku.

Ob tej priložnosti krajevna skupnost pripravlja vrsto kulturnih, športnih in spominskih prireditev s slavnostno sejo sveta KS, na kateri bodo med drugim tudi podelili posebna krajevna priznanja, višek pa bodo te prireditve dosegle v nedeljo, 5. septembra, ko bodo neposredno po položitvi vencev pred spomenike NOB in odkritju spominske plošče slavnostno odprli novo osnovno šolo. Le-ta se bo imenovala po »1. bataljonu Dolomitskega odreda«, slavnostni govornik na otvoritveni slovesnosti pa bo narodni heroj generalpolkovnik Rudolf Hribnik-Svarun.

B. VRHOVEC

SLOVENSKE KONJICE

PREIZKUS OBRAMBNE PRIPRAVLJENOSTI

Malopred zaključkom šolskega leta so v Zrečah priredili obrambo pred zračnim napadom. Po praktični vaji pri gašenju se je nadaljeval vojaški pouk za učence na terenu. Izkazati se je bilo treba v praktičnem uporabljanju veščin, s katerimi so se seznanili pri pouku.

Na prvi delovni točki so skupine spoznale lahko orožje in se urile v merjenju. Na drugi delovni točki so uporabili orožje za streljanje in na sovražnikove položaje so metali bombe. Tretja delovna točka je nudila vaje v uporabi vojaških zemljevidov, četrta vzdrževanje brezžičnih zvez in peta nudenje prve pomoči ranjencem. Na zemljišču Nove Dobrave so učenci odkrili »diverzantsko skupino«. Učenci so svoje naloge opravili z veseljem in uspešno, kar velja tudi za njihove tovariše iz Loč.

Za uspešno izvedbo programa se prireditelji zahvaljujejo tudi garniziji JLA v Slovenski Bistrici. Navzoči so bili tudi številni družbeni delavci, katerim so učenci obeh šol priredili tudi pester kulturni spored.

VLADO PRATNEMER

RADOVLJICA

DOBER OBISK PARTIZANSKEGA DOMA VODICE

Po pričakovanju so tudi letos v poletni sezoni z obiskom gostov v Partizanskem domu Vodice na Jelovici povsem zadovoljni. Planirani promet penzijskih storitev so v celoti uresničili. Prve goste so sprejeli v lepem počitniškem objektu sredi jelovskih gozdov že 15. junija. Julija in avgusta so bile vse posteljne zmogljivosti (40 ležišč) vseskozi zasedene. Med gosti je večina članov ZZB NOV z družinami, katerim je dom v prvi vrsti namenjen, nekaj pa je bilo tudi drugih obiskovalcev.

V upravnem odboru doma pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica, kjer

Tako kot na raznih koncih naše ožje domovine se tudi v Brkinah zaključujejo letošnje mladinske akcije. S pridnimi rokami in obilico dobre volje so tudi člani brigade Majda Vrhovnik iz občine Ljubljana-Center, ki jih je videti na sliki, častno opravili prevzeto obveznost na slemenski cesti med Artvižami in Tatrami. Brigada je delala v prvi izmeni.

Foto: P. NIKOLIC

Iz snežniških gozdov

Piše: JOŽE OBLAK - SIME

11. nadaljevanje

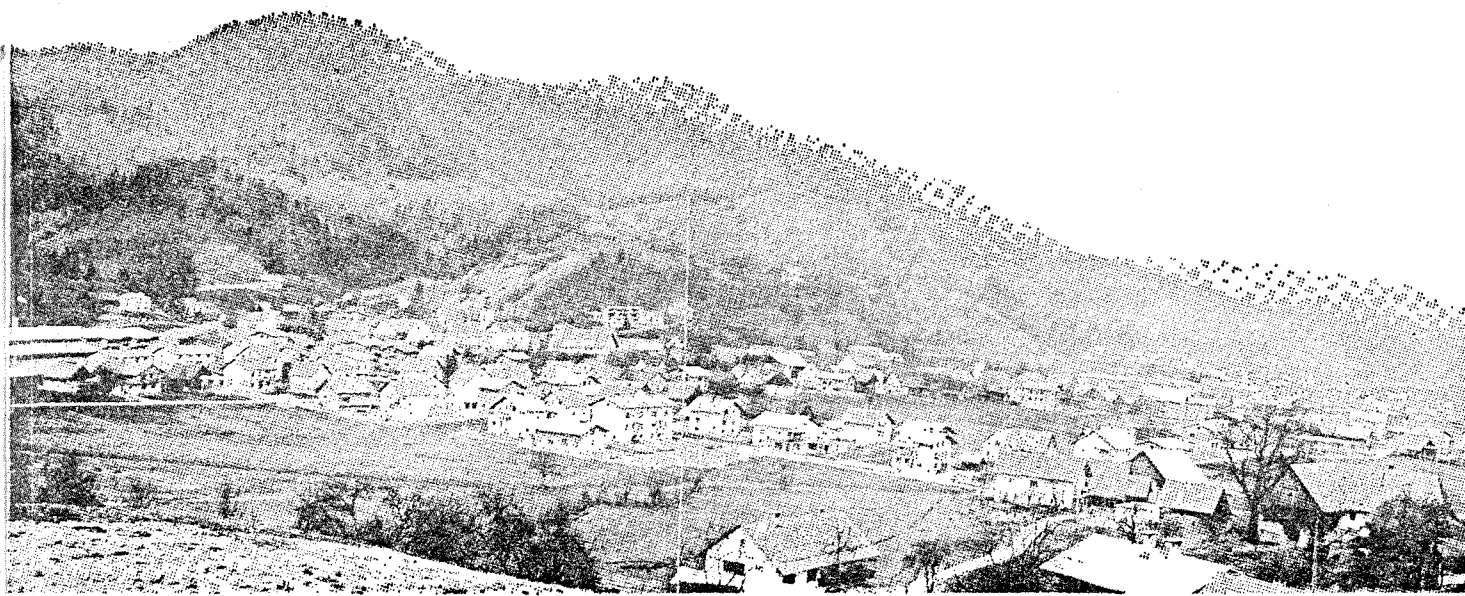
Drugi in četrti bataljon Gradnikove brigade sta prenesla ranjence, ki so bili do- ločeni v našo bolnišnico na Zgornje Poljane nad Loško dolino, od koder smo jih spravili na Snežnik. Prvi in tretji bataljon Gradnikove

brigade pa sta prenesla hudo ranjene v centralno bolnico na Kočevski Rog. To so bili vsega spoštovanja vredni marši!

V partizanih sem veliko krat nosil ranjene tovariše. Dobro vem, kako odgovoren in težak posel je to. Zato sem se takoj strinjal s tovariši iz

odbora za pripravo in odkritje spomenika vojni bolnišnici Snežnik, ki bo septembra v Babnem polju, da bo spomenik predstavljal 4 partizane, ki nesejo ranjenega soborca. Menim, da primernejšega spomenika ne bi mogli izbrati.

Tovariši iz pripravljane

Horjuš pri Ljubljani:

sprejemajo prijave in rezervacije, obetajo več prostih mest za vse tiste interesente, ki doslej niso prišli na vrsto, za september in oktober, ko je na Jelovici še najlepše. Partizanski dom bo redno obratoval do 30. oktobra JR

VELIKA POLANA

IZVAJANJE TAKTIČNIH VAJ

Zadnje nedeljo v mesecu juniju so rezervni starešine na območju občine Lenda-va izvedli eno izmed pomembnejših akcij

mu področju posvetiti več pozornosti. Sicer imajo vsi člani Topografski priročnik, vendar se pri praktičnem delu v naravi posamezniki niso dovolj znašli.

Ob zaključku taktično-orientacijske vaje smo izvedli streljanje in sicer s puško in vojaško pišto. Doseženi rezultati streljanja s puško so dobri, precej slabše pa je bilo glede streljanja s pišto.

Ob koncu še morda to — udeležba je bila odlična, saj skorajda ni bilo neopravičene izostanka. Tudi samo pozivanje smo nekoliko spremenili s tem, da smo prazne pozive poslali posameznim Osnovnim organizacijam, katere so potem same izvedle pozivanje. S tem smo tudi nekoliko razbremenili Oddelek za ljudsko obrambo, ki nam je doslej pošiljal pozive.

MF

DOPISNIKI NAM POROČAJO

iz svojega letošnjega programa — orientacijsko-taktično vajo.

To pot je komisija, ki je pripravila vse potrebno za nemoteno izvedbo, pripravila vajo na novem terenu in sicer v malopoljskem gozdu, kjer je svet izrazito gozdnat in dokaj zamočvirjen. Trasa za orientacijsko vajo, ki je bila dolga okrog 8 km, je bila temu primerno in dokaj zahtevno spajana, na poti pa so morali udeleženci premagovati najrazličnejše ovire. Vsi udeleženci so bili razdeljeni v trojke in so svoje delo dobro opravili, saj se nobena izmed trojek ni izgubila, na cilj pa so prispele vse.

Med pohodom so na določenem mestu individualno reševali taktično nalogo, ki je to pot obsegala temo »Zaseda«. Pri taktični nalogi so morali v praksi pokazati pridobljeno teoretično znanje, ki so ga pridobili v individualnim študijem in na skupnem predavanju, ki so ga opravili v mesecu marcu. Po ugotovitvah komisije lahko zaključujemo, da so udeleženci taktično nalogo dobro rešili.

Nekoliko slabše je bilo z znanjem iz topografije in bo v prihodnje potrebno te-

POSTOJNA

PRVE REPUBLIŠKE IGRE UPOKOJENCEV

V prvo republiško srečanje slovenskih upokojencev, ki bo 11. tm. v Postojni, so se uvrstile ekipe iz Kočevja, Jesenic, Kranja, Kamnika, Novega mesta, Nove Gorice, Koprca in ljubljanske občine Šiška. Organizatorji obžalujejo, da se v tekmovanja niso vključile ekipe iz Zasavja, Štajerskega in Koroškega. Za postojnsko srečanje obstoja veliko zanimanje. Nastopilo bo 72 tekmovalcev, med katerimi je največ udeležencev NOB.

Težko je predvidevati, kdo bo zmagoval, verjetno pa bodo prvi Primorci, med katerimi je športna rekreacija zelo živahna in odlično organizirana. Zato je Zveza društev upokojencev Slovenije zaupala prvo takšno srečanje društvu v Postojni.

Želimo jim čim lepših uspehov.

VINKO BOVCON

RAVNE NA KOROŠKEM

SKRB ZA BORCE

V Železarni Ravne že vrsto let obstaja aktiv ZB NOV, katerega namen je predvsem skrbeti za svoje člane, prav tako pa tudi voditi skrb za aktivno sodelovanje članov v organih delavskega samoupravljanja in družbenopolitičnih organizacijah v podjetju in v Krajevni skupnosti. Aktiv šteje okrog 130 aktivnih udeležencev v NOB. Seveda se število spreminja, saj vsako leto tovariši odhajajo v zasluženi pokoj.

Prva skrb aktiva je bila, da so dobili člani ZB v podjetju primerna stanovanja; pravijo, da je zanje stanovanjski problem rešen, v kolikor se ne zaposli kakšen član ZB od drugod.

Tudi samoupravni organi v železarni so imeli razumevanje do udeležencev NOV. Delavcem, aktivnim udeležencem NOB in internirancem priznavajo dodatek osebnega dohodka. Dodatek zagotavljajo tistim aktivnim udeležencem NOB in internirancem, ki so bili v NOB ali internaciji najmanj 1 leto in imajo najmanj 15 let pokojninske dobe. Dodatek pa ne priznavajo tistim, kateri so bili po udeležbi v NOB ali internaciji v sovražnih formacijah. Dodatek priznavajo v višini razlike med obračunanim osebnim dohodkom upravičenca in povprečnim osebnim dohodkom v železarni v predhodnem mesečnem obdobju.

Prav tako priznavajo upravičencem po navedenih kriterijih tudi dva dni dodatnega rednega dopusta.

Na pobudo aktiva ZB železarne Ravne je bilo leta 1973 prvo srečanje članov ZB slovenskih železarn, katero se nadaljuje vsako leto. Letos bo že 4. tradicionalno srečanje članov ZB vključenih v slovenske železarne v Ljubljani.

F. SREBOTNIK

LJUBLJANA

NOVI DOM UPOKOJENCEV V ŠIŠKI

Odkrito moramo priznati, da gradnja domov za starejše širom Slovenije zelo napreduje. V Sloveniji smo v zadnjih letih odprli že več sodobnih domov. Tudi v občini Šiška gradijo dom za starejše občane v Dravljah, kjer bo prostora za 228 oskrbovancev in ga lahko uvrščamo med največje takšne ustanove pri nas. Dom za starejše v občini Šiška je nujno potreben, saj danes živi v njej nad 80.000 prebivalcev in v bližnji bodočnosti je pričakovati že 90.000 občanov.

Pretežna večina spalnic je urejenih z eno posteljo in delno z dvema, tako da bo vsak oskrbovanec ali zakonski par jesenske dni preživel v miru in v lagodju. Praksa je pokazala, da je ta oblika gradnje najbolj zadovoljiva. V domu se bodo tudi hranili starejši ljudje, ki niso v popolni oskrbi. V njem bo dovolj prostora za kulturno in rekreacijsko dejavnost. Dom je v grobem dograjen zaključno do petega nadstropja. Sedaj s polnim zaletom v notranjosti opravljajo zaključna dela in če se ne bo zataknilo, bo prihodnje leto dom sprejel prve oskrbovance. Investitor je skupščina občine Ljubljana-Šiška, izvajalec pa je Gradbeno podjetje Megrad. Gradnja doma bo stala približno osem milijonov. V njegovi neposredni bližini pa že rastejo stanovanjski bloki, ki bodo z domom urbanistično povezani v celoto.

VINKO BOVCON

DRAVOGRAD — Člani ZZb NOV, Društva upokojencev in mladina so obiskali Kočevski Rog z Bazo 20. Na izlet, ki je bil 22. avgusta, jih je odšlo kar osemdeset. Največ udeležencev izleta je bilo v tistih krajih prvič. V Kočevju so jih pričakali borci domačini ter jih pospremili na obisk Seškovega doma in muzeja. Kočevski tovariši so jim govorili tudi o zboru odposlancev. Potem so obiskali Bazo 20, kjer so jih seznanili s potekom bojev v tistih krajih. Izvedli so tudi krajši kulturni spored in izrazili ozorčenje nad dogodki na Koroškem. PETER ŠOBAR

RAVNE NA KOROŠKEM — Izvršilni odbor sindikalne organizacije obrata jeklovke v ravenski železarni prireja vsako leto za svoje člane izlete v kraje, ki so znani iz NOB. Ta mesec bodo šli v Kumrovec in Stubico, kjer bodo obiskali muzeja. Ob izletih vselej prirejajo tudi športna tekmovanja. FRANJO SREBOTNIK

☆

VELENJE — Občinski štab teritorialne obrambe v Velenju je priredil vajo, v kateri so sodelovale enote TO iz krajevnih skupnosti Paka, Cirkovce, Plešivec in Velenje ter enote za posebne namene. Vajam so se priključile tudi enote SLO iz krajevnih skupnosti Bevče, Šalek, Plešivec in Paka. Pripadniki so na vajah pokazali veliko pripravljenost in sposobnost, da nastopijo proti delovanju morebitnih diverzantov. Udeleženci vaj so stalno budni in njihovi odbori delujejo na terenu nenehno. L. OJSTERSEK

Člani Studentskega kluba iz Velenja so sredi prejšnjega meseca tabarili v Ribnem pri Bledu. Precežen del prostega časa so posvetili tudi osvajanju raznih veščin s področja teritorialne obrambe. LOJZE OJSTERSEK

SEZANA — Minulo nedeljo je sezanska občina slavila svoj praznik. Na ta dan pred 35 leti je na Kras prispela prva skupina partizanov, ki jih je vodil Ervin Dolgan-Janez. V okviru praznovanja so v Divači odprli Tovarno električnih aparatov v Hrpoljah pa nov otroški vrtec. V Komnu so odprli novo šolsko poslopje, poimenovano po narodnem heroju Stjenku. Na glavni slovesnosti so bile podeljene nagrade posameznikom in družbenopolitičnim organizacijam. Navzoči so bili tudi številni zamejski rojaki.

OBCINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

● DOMZALE

Dne 3. septembra 1941 so Nemci ustrelili pri mostu Krumperk deset talcev.

● PERNICA

Med bojem 4. septembra 1944 so borci Lackovega odreda pregnali Nemce iz tega kraja.

● RADEČE

Dne 6. septembra 1941 so Nemci začeli izseljevati domače prebivalstvo.

odbora so kupili 5 lepih hrastovih debel, a akademski kipar Peter Černe pa jih že obdeluje v »Brestu« v Marofu pri Ložu. Močno pa me je presenetilo, ko sem zvedel, da je treba za pet hrastovih debel, iz katerih bo nastal pod umetnikovo roko spomenik NOB, plačati kar 18 % prometnega davka in da se temu na noben način ne da izogniti. Davek v tem primeru znaša dobrega pol milijona S. lin

Letet let sem bil republiški in zvezni poslanec in sem v tem času postavil številna politična vprašanja. Ker nikakor ne morem iz svoje kože, kljub močno spremenjenemu položaju, postavljam javno neelegantsko vprašanje tovariši Milici Ozbič republiški sekretarki za finance:

1. Ali je točno, da je treba za 5 hrastovih debel, ki so namenjene za spomenik NOB, plačati prometni davek po isti

stopnji kot ga n. pr. plača prebrisan in z vsemi žalbami namazani komercialist izvoznouvoznega podjetja (seveda, še preden ga dobijo!) za hrastova debela, ki jih uporabljajo za svojo vilo?

2. Ali res ni zakonskega predpisa za oprostitev plačila prometnega davka za material, ki se uporablja za spomenik NOB?

Trdno sem prepričan, da bo odgovor ravno tako jasen in odkrit kot je postavljeno vprašanje, za kar se vnaprej lepo zahvalim.

Zamislimo si, bo konec koncev le treba poravnati ta davek.

V Utah nismo zanemarili politično delo. Politične ure in debate so bile največkrat po kosilu in večerji. Navezali smo dobre stike s centralno tehniko na Kočevskem Rogu »Urško14«, ki nam je redno pošiljala Ljudsko pravico,

Slovenski poročevalec, Slovensko mladino, Slovenskega pionirja in seveda Radio — vestnik. Spominjam se, da nam je radijske vesti največkrat bral na glas Radko Žumer.

V avgustu smo predelali Dokumente o londonskem Kuharju in o plavogardiščnem izdajstvu ter članek Josipa Vidmarja Dejstva in klevete. Predelali smo tudi Ustavo (temeljni zakon), O kadrih in Revolucionarna vojska in vlada.

Politično literaturo nam je pošiljal tudi okrožni odbor OF Cerkljica, za kar je poskrbel okrožni partijski sekretar Lojze Mlakar — Ljubob, ki nas je večkrat obiskal.

Tudi tehnika Tomšičeve brigade ni pozabila na nas. Redno nam je pošiljala brigadno glasilo Tomšičev glas in še zvezke Osnove leninizma.

(se nadaljuje)

Moderna industrija — moderna armada

V okviru letošnjega programa je občinski odbor Zveze rezervnih vojaških starešin Trbovlje za svoje najbolj prizadevne člane organiziral poučno strokovno ekskurzijo — ogled stalne razstave sodobnega orožja in opreme pri Zveznem sekretariatu za ljudsko obrambo SFRJ (direkciji za promet in nabavo izdelkov posebne pomena) na poligonu v Nikincih, Centra za civilno zaščito ZSLO SFRJ v Zemunu in vojaškega muzeja v Beogradu. O tem zanimivem potovanju trboveljskih rezervnih starešin nam je poslal »raport« eden od udeležencev — sekretar občinskega odbora ZRVS Trbovlje Rudi MATKO.

Na pot smo krenili s Sapovim avtobusom, ki ga je vozil izkušeni šofer Slavko Urigelj. Vožnja, čeprav precej naporna, je bila nadvse zanimiva. Spotoma so se vrstili industrijski in zgodovinski kraji ter prikupne vasice skozi tri republike in skoro o vsakem izmed njih je bilo kaj povedati — tudi iz časov narodnoosvobodilnega boja. Najbolj živahen pogovor je stekel o razsežnosti bojev na sremski fronti, taktičnem in strateškem pomenu te fronte, odigrani vlogi tankovskih enot na tem prostoru in podobno.

Ob prihodu v Nikince nas je (značilno za vojaško točnost) že čakal in nas prijazno sprejel službujoči predstavnik direkcije, kapetan I. razreda MILOŠEVIĆ. Že ob vstopu v I. paviljon nam je povedal, da je vse, kar je razstavljeno, izdelano v naših tovarnah, se pravi domače proizvodnje. V šestih paviljonih nam je pokazal vse sodobno orožje in najnovejšo vojaško tehniko ter materialna sredstva, s

katerimi so opremljene enote vseh rodov in služb JLA.

Ogled smo pričeli pri razstavljenih sestavinah in vrstah smodnikov vseh vrst, s katerimi so polnjeni naboji (mine in grane) pehotnega in artilerijskega orožja, letalske bombe ter razna inženirsko-minska eksplozivna sredstva. Vrstili so se pehotno in artilerijsko orožje, sredstva inženirstva, radijska in druga sredstva zveze, ABHO sredstva, stroji in motorna vozila artilerijskih in oklepni enot do vseh vrst topov, letal in plovnihi objektov, s katerimi razpolagata in sta z njimi opremljeni naše letalstvo in jugoslovanska vojna mornarica — JVM. Pri vsakem od razstavljenih predmetov oborožitve in opreme je poleg kratkega ustnega tolmačenja z opisom in namenom bila tablica z opisom taktično-tehničnih podatkov. Mnogi razstavljeni predmeti so zaradi boljšega vpogleda in spoznanja mehanizma prikazani tudi v prezezu. Na vse nas je impresivno delovalo tudi dejstvo, da se za večino teh naših izdelkov zanimajo tudi druge države (med njimi tudi razvite) in da jih v precejšnjih količinah odkupujejo za svoje armade. V nas je zavestno rasel ponos in sta se še bolj stopnjevali gotovost in prepričanje, da so naša JLA in vse oborožene sile, resnično sposobne opraviti vsako nalogo, ki zadeva obrambo domovine.

V primerjavi z leti po II. svetovni vojni do obdobja informiroja je naša armada dosegla nesluten lasten razvoj, še posebej glede moderne opremljenosti in sodobne oborožitve, zato se že v tem kaže moč naše obrambe. Kar zadeva vojno tehniko, sodimo v vrsto najbolj sodobno opremljenih armad v svetu.

Ne manj prijetnih presenečenj smo bili deležni v Centru za civilno zaščito ZSLO, učno-izobraževalni ustanovi za usposablja-

Trboveljski rezervni vojaški starešine so k spominskemu obeležju pokojnemu Borisu Kraigherju ob cesti Zagreb—Beograd položili lovorov venec.

nje kadrov s področja civilne zaštite. Po prisrčnem sprejemu smo se seznanili z namenom in nalogami centra, z načinom strokovnega usposabljanja kadrov, vrstami tečajev in seminarjev, s pogoji za izvajanje in spremljanje pouka, s študijsko-raziskovalnim delom in organiziranimi posveti, ki jih tam prirejajo in izvajajo — na koncu pa smo si vse to tudi ogledali. Ob obhodu učnih kabinetov smo v vsakem od njih videli razstavljene predmete in opremo, ki jo uporabljajo enote in službe civilne zaštite.

Drugega dne nadvse zanimive ekskurzije smo si po dogovoru s predstojnikom muzeja ogledali Vojni muzej v Beogradu. Sprejel nas je kustos muzeja prof. Pavle LJUMOVIC in nas vodil skozi vse oddelke ter nam zelo kvalitetno razlagal zgodovino eksponatov. Tako smo za zaključek spoznali še vojno zgodovino naših narodov vse od časov preseljevanja in nastanitve Slovanov na Balkanu, tj. od 5. do 7. stoletja pa vse do današnjih časov v 20. stoletju — vključno z našo najnovejšo zgodovino iz časov NOB in socialistične revolucije. Deležni smo bili kronološkega pregleda razvojne postopne poti izdelave vojaškega orožja in opreme, vojaških spopadov s Turki in drugimi osvajalci, v kmečkih uporih za časa feudalne dobe, v dobach buržoazije in kapitalizma, v času fašizma in plačancev — vladarje in vojaške poveljnike — vse do današnjih dni in sedanje stopnje razvoja JLA. Povsod so bili vtisi nepozabni in enkratni. To smo vpisali tudi v knjige vtisov in se vanje podpisali, predstojnikom ustanov, ki so naš sprejeli, pa smo v zahvalo izročili simbolična darila.

Da bi ekskurzija bila popolnejša in program potovanja pestrejši, smo z avtobusom popotovali še po glavnih ulicah starega in Novega Beograda, v katerem smo videli impozantne stavbe naših predstavnikov, številne kulturne in zgodovinske spomenike, široke aleje z drevoredi, skupine visokih stanovanjskih blokov, moderno letališče v Surčinu in še vrsto drugih zanimivosti, kot je gradnja novih priključkov na avtomobilsko cesto, nove avtoceste Beograd—Novi sad itd.

Na poti domov smo se ustavili ob spominskem obeležju pokojnemu narodnemu heroju Borisu Kraigherju na mestu, kjer se je 2. 1. 1967 blizu vasi Martinci nedaleč od Sremske Mitrovice smrtno ponesrečil. Tu smo položili lovorov venec občinskega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin Trbovlje in obudili spomin nanj. Njegovo spominsko obeležje predstavlja za-

V RAVNAH NA KOROŠKEM

Družbena samozaščita — življenjska stvarnost

V občini Ravne na Koroškem so sprejeli družbeni dogovor o družbeni samozaščiti. Podpisale so ga skupščina občine, družbenopolitične organizacije interesne in krajevne skupnosti, temeljne organizacije in organizacije združenega dela. Tako imajo zdaj samoupravni akt, ki ureja tovrstno področje za vso občino in za vse organizacije ter občane na enoten način. Takšna odločitev ima vsekakor velik praktičen pomen. Na eni strani tako zagotavlja enotno obravnavo posameznih problemov družbene samozaščite, na drugi pa se dosega potrebno medsebojno usklajevanje.

To je moč povzeti tudi iz uvodnih določb družbenega dogovora, da je namreč družbena samozaščita na območju občine Ravne stalna aktivnost delovnih ljudi in občanov, organiziranih v skupnostih za zavarovanje socialističnega samoupravnega sistema. Pa ne samo to! Družbena samozaščita je opredeljena še kot najširši varnostni sistem. Zelo ugaja tudi določba, da je to tudi samoupravna funkcija v občini, krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela, interesnih skupnostih in ne nazadnje v družbenopolitičnih organizacijah.

Po našem mnenju je takšna opredelitev ena izmed bistvenih značilnosti družbene samozaščite. Kaže, da so se tega v kar največji meri zavedali pobudniki in sestavilci tega dogovora. O takem spoznanju namreč govori tudi smisel določbe, da uresničevanje družbene samozaščite ni samo ustavna in samoupravna pravica, ampak tudi dolžnost vsakega delovnega človeka in občana, vseh organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, družbenopolitičnih in drugih organizacij, društev, krajevnih skupnosti in občine. Vse to seveda z osnovnim namenom, da se na območju občine zagotovi varnost ustavnega reda, varnost ljudi in premoženja, varnost družbene lastnine, nemoten proces združenega dela, varstvo socialističnih družbe-

nih odnosov in družbenega razvoja sploh.

Ob tem je vsekakor potrebno opozoriti še na naloge delovnih ljudi in občanov. Poleg tistih splošnih družbenopolitičnih dolžnosti so našteje tiste dejavnosti, s katerimi se delovni ljudje in občani v občini borijo proti gospodarskemu kriminalu, zlorabi, korupciji, nelojalni konkurenci, poslovnim nemoralu, protipravnemu privajanju in nevestnemu poslovanju, nadalje, da skrbijo za preventivne ukrepe in se borijo proti naravnim nesrečam, varujejo javni red, splošno in prometno varnost ljudi in občanov, za varstvo naravnega okolja, komunalnega reda in urejenost naselij.

Seveda so zajete še tiste aktivnosti, ki zagotavljajo, da se z ustreznimi socialnimi, vzgojnimi, normativnimi in drugimi dejavnostmi odpravijo vzroki kriminalnih in drugih socialnih pojavov, vključujoč pri tem tudi primerne oblike množične vzgoje za razvijanje varnostne kulture med občani, ne na koncu pa tudi to, da prav delovni ljudje državnim organom in pristojnim službam pri tem ne le dajejo svojo pomoč, ampak tudi pobude. Vse to so bolj ali manj znane naloge, vendar je prav, da smo nanje opozorili.

Tudi ne gre prezreti tiste določbe v tem družbenem dogovoru, da so poleg ostalih dejavnikov nosilci družbene samozaščite v občini delovni ljudje in občani. Kako pa eni in drugi uresničujejo to zaupano jim funkcijo? Uresničujejo jo neposredno in prek svojih delegacij v skupščini občine, v družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih interesnih in drugih skupnostih. Tako torej postajajo pri tem delovni ljudje in občani dejansko pomembni, če že ne najvažnejši dejavniki.

Podobne ali pa splošnejše, če že ne sistemske naloge ima skupščina občine. Medtem ko so naloge družbenopolitičnih skupnosti nakazane tako, da so le-te pri tej dejavnosti pobudnik, mobilizator, oblikovalec politične ideološke vzgoje in dejavnik dviganja zavesti, so nekoliko konkretnije naloge samoupravnih interesnih skupnosti. Še stvarnejše pa so v organizacijah združenega dela, ko te sprejemajo pravilnik o izvajanju družbene samozaščite, zaščitnega načrta in organizirano

službo notranje zaštite ter delovanje delavske kontrole.

Glede nalog družbene samozaščite v krajevni skupnosti pa velja reči, da se med drugim kažejo v njeni pomoči pri vzgoji zanemarjenih oseb in obravnavanju mladoletnega prestopništva, odpravi raznih negativnih pojavov in kriminogenih žarišč, v organiziranju izobraževanja občanov za uresničevanje družbene samozaščite na svojem območju.

Opozorimo naj še na medsebojna razmerja nosilcev družbene samozaščite. Na čelu teh je v okviru občine odbor, ki usmerja in usklajuje dejavnosti družbene samozaščite posameznih teles ali organizacij. Daje jim tudi pomoč in sodeluje s postajo milice, upravo javne varnosti in drugimi pristojnimi organi. Odbor družbene samozaščite ima seveda še več drugih nalog.

V družbenem dogovoru so tudi našteje naloge, kot dolžnosti za pravosodne organe, organe notranjih zadev, inšpekcijske službe, službe družbenega knjigovodstva in za druge državne organe.

V pričujočem družbenem dogovoru se dejansko kaže skrb, kako bi kar najbolj opredelili naloge družbene samozaščite ne le v načelu, ampak konkretno, kakšne so dolžnosti delovnega človeka in občana ter organizacij in skupnosti. Mislimo, da je pobudnikom in sestavilcem to tudi uspelo. Seveda bodo ob tem potrebna številna in smiselna prizadevanja, da bo omenjeni družbeni dogovor postal življenjska stvarnost. Prav gotovo, da volje in pobud tudi v Ravnah na Koroškem pri tem ne manjka.

DRAGO MIKLAVEC

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZASČITA

sejan mlad topol, okrog katerega je v premeru 2 metrov postavljen kamnit rob z napisom Boris Kraigher — 1967.

Za sklep naj poudarimo, da je bil ta ogled za vse udeležence in za organizacijo ZRVS zelo koristen; v veliko pomoč in spodbudo bo v prihodnje pri realizaciji vseh zadanih nalog v načrtovanem programu dela, še zlasti ob izvajanju obrambnih priprav in vnašanju novih elementov pri izvajanju strokovnega programa izobraževanja rezervnih vojaških starešin. Škoda je le, da zaradi precejšnje razdalje česa takega ni moč nuditi vsem rezervnim vojaškim starešinam, vendar upamo, da se bo kaj kmalu še pokazala kakšna prilagodljivost.

RUDI MATKO

PODJETJE ZA PTT PROMET MARIBOR

n. soj. o.
MARIBOR

pristrčno pozdravlja vse
udeležence ob srečanju
partizanskih kurirjev in
vezistov NOV na Dolenj-
skem!

SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit

ILIRSKA BISTRICA

ŽE DRUGIČ V TEM MESECU
VABLJIVA UGODNOST
V VELEBLAGOVNICAH

nama

v Ljubljani, Kočevju, Škofji Loki, Velenju,
Slovenj Gradcu in na Ravnah na Koroškem

OD 16. 8. 1976 DO 15. 9. 1976
v veleblagovnicah
Trgovskega podjetja

nama
Ljubljana

RAZPRODAJA

moške, ženske in otroške
POLETNE KONFEKCIJE

30 – 50%

ZNIŽANJE PRODAJNIH CEN

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA TELEFONI: DIREKCIJA: DIREKTOR 22-963, CENTRALA 23-016, KOMERCIJALA 20-969
OBRAČUN: VEC 22-833, BRDO 20-886, OPEKA 22-842, INDOPI 51-814
TEKOČI RAČUN PRI NB V LJUBLJANI ŠT. 501-1430/3 POŠTNI PREDAL 14-1

61000 LJUBLJANA, CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

vse vrste opečnih izdelkov za nosilne, predelne stene in strope ter ostali gradbeni
material — apno, cement, betonsko železo, dimne tuljave, Schiedel dimnike, beton-
ske strešnike itd.

Iz nove Tovarne keramičnih ploščic v Račjem selu pa kvalitetne sinter glazirane in
neglazirane keramične ploščice.

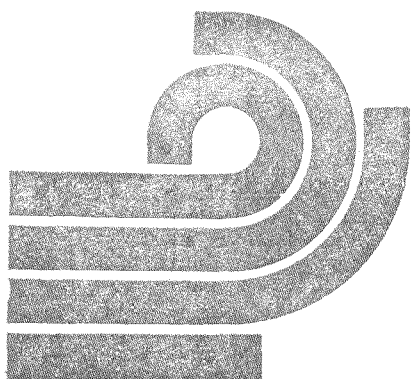
Od 1. 7. 1976 do 15. 9. 1976 poslujemo NON-STOP od 6. do 18., ob sobotah od 6. do
14. ure.

Informacije na tel. 61-965, 61-802, 58-546.

NOVOLES

POJEM KVALITETE

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija

telefon 061-791 200 telex 31167

SALON POHIŠTVA BREST
CERKNICA

tel.: 061 791-200

PRODAJALNA BREST
MARIBOR,
KNEZA KOCLJA 6

tel.: 062 21-495

KUHINJE, DNEVNE SOBE,
SPALNICE, SAMSKE SOBE,
STOLI, SEDEŽNE
GARNITURE,
KOPALNIŠKI PROGRAM

UGODNI KREDITNI POGOJI:

- KREDIT DO 30.000.- DIN
- POLOG 10 %
- ZA DEVIZE 5 % POPUST,
- DOSTAVA POHIŠTVA NA DOM
BREZPLACNA NE GLEDE
NA ODDALJENOST KRAJA

Ohranili bomo spomin na Frana Roša

V nedeljo, 22. avgusta, je v mari-borski bolnišnici umrl Fran Roš. Bil je pisatelj, pesnik in borec, mož, ki bo ostal vedno v spominu ljudstva, katerega je branil pred potujčevanjem že pred prvo svetovno vojno.

Pokojni se je rodil v Kranju leta 1898. Oče je bil državni uradnik, tajnik okrajnega glavarstva. Osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval v Celju, kjer je tudi maturiral. V gimnaziji je pripadal skupini tistih zavednih mladencev, ki so se znali pogumno upreti avstrijskantskemu okolju. To so bili fantje, ki so se vključili po vojni med borce za našo severno mejo: Franjo Malgaj, Srečko Puncer, Davorin Ravljen in še več drugih. Od teh živi še eden. Njegov mentor je bil Rudolf Maister, ki je takrat služboval kot častnik v celjski garniziji. Vse je opisal v biografski povesti *Zvesta četa*, ki je izšla leta 1933. Z njimi je sodeloval pri glasilu Savinja. Zaradi izrazito jugoslovanske usmerjenosti so jih nemčurji in oblasti začeli preganjati. Roš je sodeloval s tovariši med boji za severno mejo pri izdajanju glasila Korotan. Njegove pesmi sta objavljala tudi Slovan in Ljubljanski zvon. Sodeloval je tudi s socialistično revijo Svoboda, predvojnih Obzorjih, celjskim Novim tednikom, našim tednikom TV-15 in v številnih drugih publikacijah. Mnogo svojega dela je posvetil mladini. Ko je moral v letih po prvi svetovni vojni prekiniti študij prava, se je posvetil učiteljevanju. Rad je imel mladino, rad pa je imel tudi preprosto ljudstvo. Ko je bil učitelj, je posvečal prosvetnemu delu veliko prostega časa. Tako je v Preboidu bil eden izmed ustanoviteljev prosvetnega društva Svoboda. Posebno plodovito je bilo njegovo delo na področju mladinske književnosti: od Medveda Rjavčka (1929) do lanskega Vida Nikdarsita. Rad je pisal tudi za revijo Kurirček. V Celjskem zborniku je objavljala razprave o Maistru, Malgaju, Puncerju in Šlandrovih. Smrt ga je dohitela, ko je zaključeval zbirko črtic s tematiko iz narodnoosvobodilnega boja.

Razumljivo je, da je bil pokojni Roš s svojo družino vred trn v peti okupatorjevemu pomagačem. Med prvimi so ga izgnali v Srbijo. Vendar tudi takrat ni klonil. S srbskim ljudstvom se je povezal že v prvih dneh boja proti okupatorjem. Trpljenje svojega in bratskega srbskega ljudstva je opisal v knjigi Slovenski izgnanci v Srbiji 1941–1945. Bil pa je tudi eden glavnih pobudnikov »Vlaka bratstva in enotnosti«.

Leta 1955 je bil imenovan za častnega meščana Celja. Prejel je Šlandrovo in Zagarjevo nagrado ter številna visoka odlikovanja za plodovito delo na prosvetnem in družbenopolitičnem področju.

P. V.

IMELI SMO LJUDI

Franc Hribar

V Viru pri Domžalah so se borci in prijatelji 14. junija za vedno poslovili od Franca Hribarja. Rodil se je v Krašnji leta 1906. Po revolucionarnega delavca je začel s stavko papirničarjev leta 1935 v Količevem. Ob začetku okupacije se je takoj aktivno vključil v osvobodilno gibanje. Kot borec Bračičeve brigade se je udeležil pohoda 14. divizije na Štajersko in v Pavčkovih bolnišnicah na Pohorju je bil bolničar. Bil je invalid in prejel je troje odlikovanj.

Vinko Tošnjak

V Ljubljani so 14. avgusta pospremili na zadnji poti Vinka Tošnjaka. Rodil se je pred 65 leti. Bil je med prvimi organizatorji odbora OF na železniški postaji v Ljubljani. Zbiral je orožje in kot sprevednik je opravljal kurirske posle. Leta 1942 je bil sprejet v vrste KPS. Istega leta je bil interniran v Reniciju in prej v Gonarsu. Po vrnitvi se je spet aktivno vključil v politično delo.

Janko Škantar

V jeseniški bolnišnici je 8. junija preminil Janko Škantar z Ribčevega laza v Bohinju. Bil je borec Prešernove brigade. V partizane je odšel v začetku junija 1943. Kot borec je bil poznan pod imenom Tarzan.

Franc Mravlje

Na pokopašču v Šmartnem pod Smarno goro so junija pokopali Franca Mravlje iz Vikre. Star je bil 67 let. Bil je aktivist OF, po vojni pa je bil predsednik KLO Pirnice in pozneje občinskega LO Medvode.

Karel Kozar

Na Jesenicah je 29. maja preminil Karel Kozar-Romi. Rodil se je v Veržju leta 1912. Dolga leta pred vojno je bil mornar na podmornici Nebojša. Z narodnoosvobodilnim gibanjem je začel sodelovati že leta 1941 in je bil nosilec spomenice. Prav tako je bil predvojni komunist. Tudi po osvoboditvi je bil marljiv družbenopolitični delavec.

Lojze Podlogar

Na ljubljanskih Zalah so se 28. junija za vedno poslovili od borca, komu-

nista in majorja JLA Lojzeta Podlogarja. Doma je bil iz okolice Grosuplja in se je rodil leta 1912. Začetek vojne je doživel med jeseniškimi železarji. — Kmalu zatem je postal aktivist. Že zgodaj se je moral umakniti v partizane, kjer je bil najprej borec Gorenjskega odreda. Bil je tudi v Prešernovi brigadi. Ob koncu vojne je bil pomočnik komisarja artiljerijske brigade 9. korpusa — Do upokojitve je služboval v Beogradu. Prejel je številna odlikovanja in priznanja. Nekaj časa je bil tajnik ZB NOV v krajevni skupnosti Kolodvor.

Franc Bevšek

Prvega avgusta so na Bledu pokopali Franca Bevška. Rodil se je pred 64 leti v Srednji vasi v Bohinju. Med vojno je bil obveščevalec, zbiralec in prevoznik materiala za partizane. Nemci so ga dvakrat zaprli; leta 1945 so ga obsodili na smrt in nato na deset let zapora, iz katerega so ga rešili borci Kokrškega odreda.

Jože Hribar

V Zgornjem Tuhinju so 24. julija pokopali Jožeta Hribarja-Marka. Preminil je za posledicami nesreče star 65 let. Avgusta 1943 je postal borec Kamniškega bataljona, nato pa je odšel na Dolenjsko, kjer so ga Nemci ujeli ter poslali v Begunje in nato v Mauthausen. Prejel je več odlikovanj.

Anton Baš

Julija so v Šentlambertu nad Zagorjem pokopali Antona Baša. Rodil se je v Jaršah leta 1896. V prvi svetovni vojni je bil poslan v Karpate, kjer je prišel v rusko ujetništvo. V NOB je začel aktivno sodelovati v začetku leta 1943 skupaj s člani družine. Sinova Viktor in Tone sta bila partizana.

Marija Kovačič

V Šentlambertu nad Zagorjem so se pred nedavnim za vedno poslovili od Marije Kovačič. Rodila se je leta 1900. Z NOB je začela aktivno sodelovati leta 1942 skupaj z možem Jožetom. Njen sin je bil partizan, Nemci so ga ujeli pri Požarju, ga odvedli v celjski Stari pisker in od tam v Frankolovo, kjer so ga umorili.

Janez Butala

V belokranjski vasi Podzemelj so se 3. avgusta za vedno poslovili od

borca Janeza Butale. Rodil se je v Zemelju leta 1920. Februarja 1943 je vstopil v NOV; do osvoboditve je bil v 14. diviziji.

Franc Zaman

V Šmartnem pri Litiji so se 12. maja za vedno poslovili od Franca Zamana. Rodil se je leta 1907 v Mali Kostrevnici. V NOB se je vključil kot aktivist maja 1943 in kot železničar je delal na terenu v Novem mestu. Septembra 1943 je odšel v partizane; bil je borec Ljubljanske brigade in Dolenjskega odreda. Prejel je dve odlikovanji.

Jože Dodič

V Izoli so se 26. julija za vedno poslovili od Jožeta Dodiča. Rodil se je leta 1913 v Obrovu pri Podgradu. Leta 1940 so ga vpoklicali v italijansko vojsko. Po kazni je bil poslan na grško bojišče. Pred kapitulacijo Italije je odšel med grške partizane, nato pa je preko Albanije prišel na Kosovo. Do vršil je oficirsko šolo. Sodeloval je v bojih v Bosni, Crni gori in Šumadiji. Prejel je več odlikovanj.

Ivana Berlec

Pred nedavnim je v Lazah pri Tuhinju preminila najstarejša članica ZB NOV Tuhinjskega bataljona Ivana Berlec. Stara je bila 93 let. Mož ji je padel leta 1945 v domači vasi, dva sina sta bila v NOV, sin Maks pa v taborišču. Spominjal se je bo tudi marsikateri borec.

Albin Kocjančič

Na pokopašču v Dekanih so se 29. aprila za vedno poslovili od Albina Kocjančiča. Rodil se je leta 1923 v Rižani. Januarja 1943 je bil vpoklican v italijansko vojsko, toda že dva meseca potem je izginil iz Rima, se tajno vrnil domov in odšel v partizane. Bil je v raznih partizanskih enotah, nazadnje pa so ga dodelili štabu 7. korpusa.

Marija Vukmanič

Na pobreškem pokopašču v Mariboru so se 24. julija za vedno poslovili od Marije Vukmanič. Rodila se je leta 1897 v Zamušanih pri Ptujju. Bila je vdova po borcu Branku Vukmaniču, po katerem imajo streliči poimenovan memorial. Tudi sama je bila večkratna prvakinja v streljanju. Med okupacijo so jo skupaj z možem in dvema sinovoma izselili na Hrvaško, kjer so ustaši prav zadnje dni vojne ustrelili moža.

Metod Arko

Kot žrtev prometne nesreče je umrl Metod Arko. Rodil se je pred 64 leti. Pokopali so ga na Rakeku, kjer je bil aktivist od leta 1944. Bil je interniran v taborišču Dachau. Po osvoboditvi se je posvetil vzgoji mladine na področju telesne kulture.

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

RAB

Jesen prišla je v deželo,
na drevju sadnem je sad,
a fantje, odgnani v sužnost,
trpijo žejo in glad.

Jesen preljuba, bogata,
kmetom radost deliš:
postala si grozna in kruta,
da fante nedolžne moriš.

Petja ni slišati v vasi,
razen ptičic in žab:
v njej ni nobenega fanta,
vse so odgnali na Rab.

Glejte vasico nedolžno,
žalost zdaj v njej je doma:
za sinovi jokajo starši
in žena, ki nima moža.

Od doma bili so pregnani,
na Rab nesrečni so šli
in ko so zagledali žico,
so bridko zajokali vsi.

Le ena je bila tolažba,
da kratko trpljenje bo tu;
dva meseca bodo trpeli,
potem se vrnili domu.

Ni se tolažba izpolnila,
čas se vlekel je krut:
v lakoti in v trpljenju
zakraljevala je smrt.

Doma so jokali starši:
jokale ovdovele so žene,
pobralla jih smrt je tretjino,
tolažbe ni zanje nobene.

Kdo storil ta grozni zločin je,
kdo je ta kruti tiran,
ki kriv za smrt je nedolžnih —
ta tujec je — Italijan!

STANISLAV NOVAK

KRIŽANKA

					SESTAVIL: KOPRIVSEK	IMOVINA	AASEN	POTOVANJE V VZHODNI AFRIKI	SPORTNI VADITELI
RISAL: JAK	STROKOVH. ZA ANTRO- POLOGIJO	SMEŠNO POPACENA PODOBA	ELEKTRO- MEHANIČ	TER	DEL KNJIGE				
SKANDINAV. M.IME				ULICA OS. ZAJMEK	OBER				
HALOMITEV					SEF				
VOJAŠKI PRATEŽ					ALUMINIJ				
BIKOV GLAS				TUJE M.IME MESTO NA GORENJSKEM					
PODELITEV PRAVICE									
J. AMERIŠKA REKA									
VNETJE UŠES									
KRAJ V SAVINJSKI DOLINI									
RATAR									
ROČNI VOZ									

PREBERITE

VABILO

Združenje borcev NOV Leše v tržiški občini vabi vse borce minersko-sabotažnega voda Gorenjskega in Koprškega odreda ter drugih enot, ki so v letih 1941—1945 delovale na območju Dobroča, da se udeležijo slovesnosti, ki bo ob odkritju spominskega obeležja padlemu borcu Antonu Kokalju-Stefanu z Bleda.

Slovesnost bo v nedeljo, 12. septembra, ob 14. uri nad vasjo Paloviče.
ODBOR ZB NOV LESE

V KROMBERKU PRI NOVI GORICI

Vabimo vse borce Vipavskega in Idrijskega vojnega območja ter kasneje združenega Goriškega vojnega območja, borce komand mest Gorica, Ajdovščina, Sežana, Postojna, Idrija, Cepovan in Cerklje, partizanskih straž, delavskih enot in delavnic, da se udeležijo partizanskega srečanja ob otvoritvi predelovalnega obrata in hladilnice PRIMORJA GORICA, TOZD Zivnopromet Gorica — Kromberk, Nova Gorica, ki bo dne 11. septembra 1976, ob 12.30 v Kromberku pri Novi Gorici.

Srečanje in otvoritev sta vključena v praznovanje občinskega praznika.

Skupščina občine Nova Gorica bo tega dne na svoji svečani seji podelila Goriškemu vojnemu področju domil in domicilno zastavo.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

DOBIMO SE V SOLČAVI

Obveščamo vse bivše koroške partizane, da bo v soboto, 11. septembra 1976, ob 9. uri dopoldne veliko partizansko srečanje koroških borcev v Solčavi. Ob srečanju bo odkrita spominska plošča v Solčavi. Vabimo vse borce, da se srečanja udeležijo.

Odbor koroških partizanov organizira skupinski odhod z avtobusom, ki bo odpeljal s Trga revolucije ob 6.30 uri jutraj. Za prevoz z avtobusom se prijavite do 8. septembra 1976 na telefon 56-794 ali 57-477, int. 16.
ODBOR

OPRAVIČILO

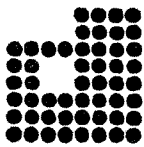
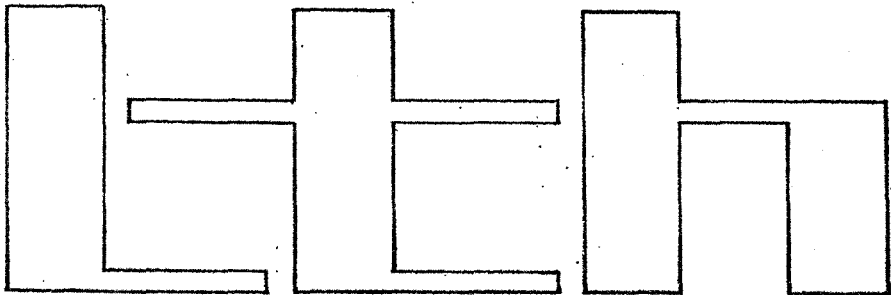
Nekaj naših bralcev je prejelo 34. številko »TV-15« s tehnično slabo izdelano prvo stranjo. V našem imenu, predvsem pa v imenu tiskarne, se bralcem iskreno opravičujemo.

PREBERITE V

7D

CIA in tisk
Egejski kotel pod visokim pritiskom
Iskal sem Kempko
Bridke s Hojnikovine
Prepih v primorskem dialektu

Lth h. c. 60 091 loške tovarne hladilnikov
Lth telex 34-519 škofja loka
Lth p. p. 92
Lth teleg. ELTEHA
Lth škofja loka
Lth

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.*

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

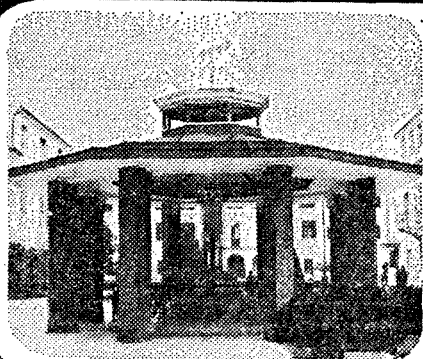
V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP, revijo JANA, ZABAVNIK

kaj privablja goste v zdravilišče

Radenci radenci

Mineralna voda tri srca, sodobna diagnostika in moderno urejena terapija s pokritim bazenom ter teamom zdravnikov — specialistov nudijo uspešno preventivo in zdravljenje. V treh dneh bivanja v Radencih lahko opravite kompletni specialistični pregled, kar v današnjem hitrem tempu življenja veliko pomeni, saj postavljamo preventivno zdravljenje danes na prvo mesto, da preprečimo bolezni modernega časa.

Slovo - najtežji del pohoda

Letošnja zvezna mladinska poho dna akcija Avnoj 76 se je začela in končala v Sloveniji

Na predvečer dneva vstaje Bosne in Hercegovine se je brigada utaborila v Drvarju, mestu heroju. In spet je neusmiljeno deževalo vendar so se tokrat pohodniki oddahnili, saj je vsaka četa dobila varno streho — barako. Čas pred večerjo so mladi izkoristili za sestanke, na katerih so komunisti in mladinci — vsak v svoji enoti obravnavali potek pohoda. Posameznike, ki so kazali znake omahljivosti in tiste, ki so hoteli prespati noč v hotelu, je kolektiv ostro obsodil. Po takšnih sestankih, na katerih ni manjkalo prave tovariške in komunistične kritike in samokritike, je avnojska brigada zelo sveže zadihala. Fantje, ki so bili opominjani, so se že naslednjega dne — na maršu od Drvarja do Oštre-lja — uveljavili v brigadi kot nosilci morale.

Ob dnevu vstaje so brigado zbudile partizanske koračnice iz naše razgla-sne postaje, imenovane »Baza 20«. Mla-di so se zbrali ob spomeniku, položili svoj venc, zatem pa z izrednim zani-manjem poslušali predavanje o desan-tu na Drvar. Pozneje so se sredi Dr-varja pridružili praznovanju dneva vstaje. Nekaj tisoč ljudi iz tega mesta in okolice je toplo pozdravilo brigado, naši fantje in dekleta pa so s svo-jim nastopom popestrili kulturni del programa.

V gneči sem prislunil besedam

**RAZVIJANJE IN NEGOVANJE
REVOLUCIONARNIH TRADICIJ**

starejšega domačina, ki je pojasnje-val ženi kaj pomeni mladinska avnoj-ska brigada.

»To je naša mladost, to so naši otroci... skratka, to je naša mlada partizanska vojska.«

Po kosilu, ki ni bilo slavnostno, ampak običajno brigadirsko, so nas obiskali in se z nami pogovarjali čla-ni političnega aktiva Drvarja. Popol-dne so si brigadirji ogledali Titovo pečino in muzej. Naslednjega dne smo prispeli v Bosanski Petrovac, kjer nam je prvoborka Mara pripovedo-vala o podvigih žena med NOV. Istega dne, proti večeru, se je brigada usta-vila v zgodovinskem Bihaću. V mu-zeju prvega zasedanja Avnoja je po-hodnike, v imenu slovenskih komuni-stov, pozdravil njihov tovariš in pri-jatelj Emil Rojc. Seznanil jih je tudi z najnovejšimi dogodki doma in v tu-jini, zvečer pa je mladina Bihaća, sku-paj s pripadniki tamkajšnje garnizije, priredila zabavni večer.

☆

Bosiljevo je bila zadnja postaja na poti proti Sloveniji. V vasi je bri-gado pričakalo staro in mlado, vsi pa so se trudili, da bi se v njihovi vasi kar se da dobro počutili. Za spomin na srečanje z nami, so našemu koman-dantu Ladu Goričanu podarili knjigo o bojih v njihovem kraju. V Sloveni-jo smo stopili točno na kraju, kjer so slovenski odposlanci, na poti v Jajce, prebrodili Kolpo. Stara čolna sta tudi

tokrat prevažala mlade avnojske, ki so na hrbtu zelene reke obujali spomine na čase, ko se je kovala usoda naše današnje skupnosti.

In spet pešačenje do Sinjega vrha, do vasice, ki je med vojno odprla vra-ta slovenskim odposlancem in jim nu-dila varno zavetje. Po ogledu »Baze 20«, kjer je mladim govoril nekdanji avnojski odposlanec Franc Lubej, se je letošnji pohod približal h koncu. Brigada Avnoj 76 ga je sklenila v Lju-bljani, na Trgu osvoboditve. K spo-meniku revolucije je položila svoj zad-nji venc in avstrijski vladi poslala protestno pismo zaradi nameravanega preštevanja slovenske manjšine na Koroškem.

☆

V ljubljanskem domu JLA se je začelo slovo, prireditve, katere se je udeležil tudi Božidar Jakac. Vsem bri-gadirjem je podpisal izkaznice o sode-lovanju na zvezni mladinski akciji Av-noj 76.

Slovo nikoli ni prijetno.. Objemala

sta se Črnogorec in Slovenec, Albanec in Srb, Hrvat in Makedonec... Mlada Jugoslavija je bila čustveno vnemir-jena.

»Piši Joža, javi se čimprej! Dragica, pozdravi Vojvodino! Ivan, drugo leto se spet vidimo. Sporoči mi kdaj bo naslednji pohod, saj imaš moj na-slov...«

In brigada se je razšla. Opazil sem solzne oči in bled obraz naše četne komisarke Štefke Šket iz Slovenske Bistrice.

»Nisem vedela, še manj pa sem verjela, da bo slovo tako hudo«, je povedala. »V teh dneh smo se navezali drug na drugega in zdelo se je, da se ne bomo nikoli več razšli. Prve dni je bilo zares hudo, vendar mislim, da je današnji dan najtežji.«

Tudi objokana Štefka je morala pohiti na avtobus. Odšla je z misli-jo, da se bo letošnji rod mladih av-nojscev ob petintridesetem rojstnem dnevu naše armade spet srečal v me-stu heroju — Ljubljani.

Tekst in slika B. JAKOVLJEVIČ

Tako kot so nekoč na svoji bojni poti slovenski odposlanci, so letos tudi mladi iz vse Jugoslavije prebrodili Kolpo pri zaselku Damelj.

TV-15 ZA MLADINO

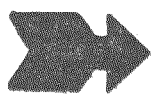
SPOMENIK NA RAZPOTJU

Mračilo se je že, ko smo se usta-vili pri spomeniku na razpotju. Ena pot pelje v Davčo, druga v potok... K spomeniku smo položili šopek pole-tnega cvetja in se zamislili.

Bil je prekrasen dan, enako kot pred več kot tridesetimi leti. Pa vendar je bilo vse drugače kot v tistih hudih vojnih letih. Mi mladi zdaj hodimo v šole, takrat pa je mladina prišla za puške in se vojskovala. Zdaj živimo v svobodi, tedaj so se za svobodo šele bojevali.

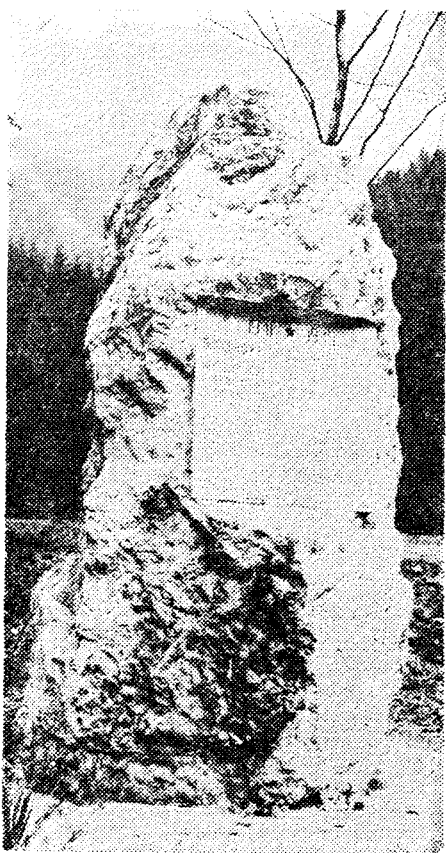
Strmeli smo v imena na tem spo-meniku, a takih spomenikov je v Sloveniji še polno in na vsakem iz-med njih so vklesana imena njih, ki so umirali za svobodo. Odločno, s trdno voljo, da sebi in nam priborijo nov dan, ki bo lepši in svetlejši.

MIRA LUZNAR
(Iz glasila »Naše potje, OS Železniki)

Spomenik narodnoosvobodilnemu bo-ju pod Osojnikom v Davči

Foto: NIKA DOLENC

Terezija iz Grič

Samo drobna postava me je rešila, da me niso odpeljali v Auschwitz

Na lepem prostranem posestvu, malo ven iz Grič, tam sredi njiv si je uredila svoj dom nekdanja izseljenka Terezija Zagar... Ze na prvi pogled lahko obi-skovalec opazi, kako draga ji je svo-boda, saj vse okrog njene hiše veje po zračnosti, po cvetju.

Obiskala sem jo ob jubileju, ki ga letos slavi naša vas, da skupaj obu-dimo spomine na dni, ko je okupator-jev škorenj teptal našo zemljo.

Z veseljem se je odzvala mojemu vabilu, saj se tudi sama rada v spo-minu večkrat vrača v dni narodnoosvo-bodilnega boja, še lepše pa je, kot je dejala, da o tem lahko spregovori še s kom drugim.

»Ze pred letom 1942 sem bila skupaj s starši izseljena, najprej samo do Cel-ja. Tam je bila zbrana že precejšnja skupina, ki jo je doletela enaka usoda. Bili so ljudje različnih starosti, od ot-rok do starcev, z eno isto lastnostjo, da so ljubili domovino.

Potem so prišli, prekleti hudiči!

Najprej so odpeljali starše, po ne-kaj dneh pa tudi nas, otroke. Po let-nici se sicer ne bi mogla prištevat k otrokom, saj sta mi do polnoletnosti manjkala dva meseca. Reševala me je samo drobna postava, da me niso po-slali v Auschwitz, v zloglasno nemško koncentracijsko taborišče, iz katerega se je vrnil le malokdo.

Po večkratni preselitvi smo pristali v Himmelbergu. Tu smo bili do leta 1944. Ker sem bila med starejšimi v ku-hinji, so me porabili v kuhinji. Skrbe-la sem tudi za manjše otroke. Še danes imam pred očmi otroke, duševno in te-lesno izčrpane. Obroke hrane so nam bi-li skopo dodeljeni. Ne samo, da so nam skrčili že tako pičle obroke, stori-li so vse, da bi jih čim več pomrlo, da bi število obrokov lahko še zmanjšali.

Kakšno usodo so nam namenili, ne vem.

Zdi se mi, da je zadnji čas prišla svoboda. Niso nam več stregli po živ-

ljenju, prišle pa so druge nevšečnosti. Obupna zmešnjava in vprašanje, kam s tolikšnimi izseljenci. Končno nam je le uspelo dočakati dan, ko smo bile skupine otrok dodeljene za potniški vlak, namenjen v domovino.

Ze na Jesenicah so na vlak čakali starši, ki so iskali svoje otroke... To se je ponavljalo vse do Celja. Tudi celjska postaja je bila polna ljudi. Pov-sod isti prizori, ki so jih spremljale solze sreče in solze žalosti. Veliko je bilo tudi otrok, ki so se prav tako zaman ozirali po peronu in zaman ča-kali na klic svojega imena.

Trpela sem z njimi, saj sem kot ma-lo starejša ves čas zanje skrbela in vedela sem, da jih ne smem zapustiti, dokler zanje ne najdem toplega doma.

LILIJA JEZOVNIK

VSE SO UNIČILI

»Bilo je 2. januarja 1945. leta.« je začela svojo pripoved moja mama.

»V vasi Pirševo je takrat bril tak-šen veter, da ga še danes čutimo. Do-poldne so prišli v vas štirih domačij Nemci. Ta dan se je v vasi zadrže-valo pet partizanov. Enega so ujeli, mučili in naslednji dan ustrelili, šti-rje pa so pobegnili v gozd. Preme-tali so vse kote in pobrali, kar je bilo vrednega. Odgnali so vso živino, po-kočali vse kokoši in eno izmed hiš polili z bencinom ter zažgali. Ker je pihal veter, sta se vžgali še dve do-mačiji.«

Cela je ostala samo hiša moje ma-me.

OLGA ŠUSTAR

Naš obrambni dan

Sodelovali bomo, vsak po svojih močeh, vendar organizirano in s ciljem obraniti našo samoupravno skupnost

Vojne, potresi, požari... Kaj storiti? Na to moramo biti vedno pripravljene. S pripravljenostjo lahko zmanjšamo posledice, vnesemo mir in samozavest med ljudi. Za to pa moramo biti pripravljeni.

Zato smo tudi na naši šoli v Gornjem Logatcu pripravili obrambni dan.

Najprej smo demonstrirali. S parolami smo skupaj s tovariši učitelji odšli na ulice. Potem smo se razporedili po razredih. Tovariši razredniki so nam temeljito pojasnili pomen obrambnega dne. Vsak je imel svojo dolžnost. Kmalu se je oglasila sirena in naznanila bombni napad. V vrstah smo hitro in brez panike stekli iz šole v zaklonišča. Napad je bil kmalu končan in lahko smo se vrnili po ranjence. Učenke bolničarke so jim nudile prvo pomoč. Hitro in temeljito so jim pregledale rane. Nič čudnega, saj so se za prvo pomoč dolgo in temeljito pripravljale.

Temu je sledil požar. Takoj so pridrveli pionirji — gasilci in tu pokazali svoje sposobnosti ter znanje. Požar je bil kmalu pogašen. Dekleta sedmega in osmega razreda so se nato spet urile v nudenju prve pomoči, fantje pa so poslušali strokovno razlago o polavtomatski puški in tromblonskih minah. Z dovoljenjem načelnika oddelka za ljudsko obrambo in družbeno samozashito so tudi streljali z manevrskim strelivom. Učenci nižjih razredov so pisali letake in peli partizanske pesmi.

Lahko zapišemo, da je bilo razpoloženje nadvse delavno.

Tak je bil naš prvi obrambni dan. Zdaj vemo: vsi se bomo borili, če bo treba. Sodelovali bomo, vsak po svojih močeh, vendar organizirano in s ciljem obraniti našo samoupravno skupnost.

UČENCI OSNOVNE SOLE
GORNJI LOGATEC

Marica in Janez, pogumna kurirja

To so spomini Marice Erzin, ki je partizanom nosila hrano

Nemci so imeli med vojno postojanko v šmartskem župnišču. Iz njega je bil lep razgled in zato je bilo prenašanje pošte za partizane zelo nevarno. Le-to je v Šmartnu prenašala Marica Erzin, dobivala pa jo je od terenskih političnih delavcev — ilegalcev.

Naša soseda Marica Erzin se je pri svojem delu velikokrat srečala z mnogimi težavami. Nekega dne, ko je eden izmed terenskih političnih delavcev ravnokar odšel, je na vrata potrkala nemška patrulja. Soseda se je hitro znašla in letake vrgla v peč. Druge rešitve ni bilo. Neke noči, ko je raztresala letake, pa je vanjo posvetil reflektor iz župnišča. Mimo nje so začele žvižgati krog-

le. Skočila je pod most in se, bredeč po naraslem potoku in skrivaje za grmovjem, vrnila domov.

Da, Marica Erzin iz Šmartna je velikokrat le za las ušla smrti.

Z njo je sodeloval tudi pokojni Janez Prašnikar, ki je bil cestni uslužbenec. Pošto je prenašal v izvotljenem nasajalu greblje.

To sta bila dva kurirja, ki sta partizanom nosila pošto in ki so jima pomagali tudi drugi vaščani.

TATJANA SLAPNIK
(Iz »Cvetoče vejice«, glasila OŠ Toma Brejca iz Kamnika)

KRAMLJANJE

Pred nami je pisemce Angele Prijatelj-Seme iz Kopra in njen sestavek z naslovom »Čudoviti pionirji iz Nemške Loke.«

»Naj ne ostane pozabljeno, naj ostanejo ohranjeni v naši zgodovini narodnoosvobodilnega boja tudi drobne stvari in mali dogodki med vojno, saj je bil prispevek slehernega izmed nas kamenček v mozaiku naše veličastne zmage,« je zapisala med drugim

»To je tudi dokaz, kako je naše ljudstvo, od najmlajšega do najstarejšega, družno z borci, sodelovalo v gigantskem protifašističnem boju vseh svobodoljubnih, demokratičnih sil v drugi svetovni vojni in naj nam nihče ne zmanjšuje ali celo odreka našega velikega, častnega prispevka, ki smo ga položili na žrtvenik druge svetovne vojne.

Zato: skrbno in z ljubeznijo preberite pisemca pionirjev iz Nemške Loke, ki so jih pošiljali prek kurirske postaje z imenom »TV 15«!

Naj se tovarišici Angeli zahvalimo za poslani sestavek in zapišemo misli, hkrati pa objavljamo

pisemce učencev osnovne šole iz Gornjega Logatca, ki govori o tem, kako današnji pionirji zvesto nadaljujejo revolucionarne tradicije.

»Dne 11. junija smo imeli obrambni dan,« pišejo najmlajši iz Gornjega Logatca. »Čeprav smo še mladi in živimo v miru, se pripravljamo na obrambo naše socialistične skupnosti. Budnost ni nikoli odveč. Naša šola je majhna, a vendar na njej razvijamo samoupravljanje. Zavedamo se, da je ena naših temeljnih pravic in dolžnosti obramba vsega tistega, kar imamo.«

Povedali so tudi, da radi prebirajo »Našo obrambo« in »TV 15«, pa da bi bili veseli, če bi njihov sestavek tudi objavili. (Saj niste hudi, da smo sestavek objavili v TV 15, čeprav je bil namenjen »Naši obrambi«, odstopil pa nam ga je tovariš Miroslav Ulčar!).

Se nekaj besed tovarišici Prijatelj-Seme: prepričani smo, da se vam bodo nekdanji pionirji iz Nemške Loke javili, saj imamo prav v Kolpski dolini, kjer verjetno še žive, veliko naših naročnikov.

Lepo pozdravljeni!

Milena

TV-15 ZA MLADINO

Dolgo je že tega, kar tri desetletja so minila in še več, spomin na partizanske dni pa je ostal živ.

Kot partizanka sem imela poleg drugih dolžnosti na skrbi tudi povezavo z mladino na terenu. In za zmeraj so mi ostali v najlepšem spominu vrli pionirji iz Nemške Loke pri Kočevju. To so bili čudoviti otroci, resnično zgledni pionirji, ki so živeli sredi partizanskega vrveža. Zato so imeli priložnost, da so partizane natanko občudovali, z njimi tovariško sodelovali, jih imeli za zgled ter jim pomagali, kolikor so pač kot najmlajši udeleženci v narodnoosvobodilnem boju to zmogli.

Pred menoj leže orumeneli, drobni papirji raznih oblik, dragoceni dokumenti iz tistih dni... To so dopisi pionirjev iz Nemške Loke in iz njih je lepo razvidno zvesto delovanje teh pionirjev za narodnoosvobodilno stvar, zapisani pa so bili v drugi polovici 1944. leta in prve mesece 1945. leta, ko je že sijala svoboda.

Oglejmo si prvega izmed njih, natančno prepisanega, brez popravkov:

☆

Dragi tovariši in tovarišice!

Vas najlepše pozdravljamo pionirji iz Nemške Loke in vas vabimo na naš kulturni večer, ki ga bomo priredili pionirji in mladinke. Mi pionirji smo pridni, sodelujemo v OF. Zelo smo bili veseli, ko nas je obiskal tovariš iz Okrožja. Od takrat smo še bolj pridni, vsak dan imamo sestanke, tudi do devete ure zvečer. Legitimiramo vsakega tovariša. Na sestankih beremo literaturo. Še malo časa bomo počakali, pa nam bo zasijala zlata svoboda. Tovariši, sedaj zaključujemo naše pisanje in še prosimo, da pridete na miting.

Smrt fašizmu — Svoboda narodu!

☆

Iz naslednjega dopisa se vidi, kako težavni časi so bili to:

NASLOVLJENO NA
»TV-15 ZA MLADINO«

PIONIRJI IZ POTOKA PRI VAS-FARI OB KOLPI — Prenašati so morali poročila tudi pozimi v snegu in mrazu, pa so se vežbali na smučeh, da so lažje opravljali naloge.

Čudoviti pionirji

Draga tovarišica Angela!

Sprejmi pristrčne pozdrave od nas vseh pionirjev. Kakor si želela, da naj nekaj narišemo, smo dolžnost z veseljem izpolnili. Tukaj pošiljam, jaz, tovariš komisar Tonček in tovarišica intendantka Zdenka Volf slike, ki smo jih narisali. Sporočamo vam, da imamo vsak dan enkrat patroljo. Pot je dolga dva kilometra. Ta mesec smo zabeležili 164 kolektivnih ur. Tekmujemo in pomagamo tistim, ki ne morejo sami vsega opraviti, vsem pomagamo. Na sestankih beremo literaturo. Prosimo vas, če nam pošljete kaj za obut, saj smo bosi. S tem končam naše pisanje in vas lepo pozdravljam z borbenimi pozdravi.

Smrt fašizmu — Svoboda narodu!

☆

Da so se pionirji dobro spoznali na vse vrste orožja, govori tudi tole pisemce:

Dragi tovariši!

Dobili smo vaš odgovor, literaturo, papir in tudi Slovenski pionir. Za vse se vam zahvaljujemo in srečni smo, ker se spomnite na nas. Zdaj nimam časa, da bi vam kaj narisali, ker grem na patroljo. Iz Slovenskega pionirja smo se naučili igrati »Zaplenjena puška«. V mladinskem tednu smo tekmovali, zbrali smo veliko hrane in jo poslali drugemu bataljonu. Krese smo kurili z mladinkami. Pošljite nam kakšno deklamacijo in igrati. Upamo, da boste, ker smo pridni. Če je mogoče, nam pošljite kakšne čizme, ker smo bosi. Tovariš komisar je dal 2 italijanski bombi, 37 angleških metkov in 2 paketa italijanske municije, Zdenko Volf 1 italijansko bombo, Pavla Pavlič 1 italijansko in 1 nemško bom-

☆

bo, tovariš komandir Milane Pršle 1 cev od angleškega mitraljeza, 3 šaržere italijanske municije in 5 italijanskih bomb, Pepca Papič pa je dala 1 šaržer angleške municije. Prejmite borbene pozdrave od nas, nemško-loških pionirjev.

Smrt fašizmu — Svoboda narodu!

☆

Nikar ne mislite, da pionirji iz Nemške Loke niso poznali kritike in samokritike:

☆

Dragi tovariši in tovarišice!

Javljamo vam, da smo dobili poročila in smo zelo zadovoljni. Mi imamo dosti dela in moški delamo za naše tovariše ranjence berglje, me pionirke pobiramo jajca, lire, fižol in krompir za bolnišnico. Kritiziramo tovarišico Pavlič Pavlo. Mi imamo vsak večer sestanke in pomagamo eni tovarišici luščiti fižol, zraven beremo poročila in pojemo. Ona je rekla, da noče luščiti fižol in je ni bilo že štirikrat na sestanek. Pošljite nam papirja, čistega, če je mogoče. Mi smo zelo zadovoljni, da nam pišete. Oprostite slabemu pisanju, ker nimamo časa. Pošljite nam kakšne uganke. To je poslal naš tovariš komisar eno tovarišico in tovariša pionirja, da boste videli, kako lepo riše.

Smrt fašizmu — Svoboda narodu!

☆

Danes so nekdanji pionirji iz Nemške Loke odrasli, zreli možje in žene. Ne vem, kje se danes nahajajo. Morda je kateri izmed njih še na kočevskem območju ali pa so se razšli. Prosim nekdanje pionirje iz Nemške Loke, naj se mi javijo in pišejo na moj sedanji naslov: Angela Prijatelj-Seme, Vanganelova cesta 27, p. Koper. Prav gotovo bom vesela, če bom dobila od katerega izmed njih vest. Če pa bi katerega izmed njih slučajno zanesla na Koprsko, naj se oglasi na našem domu, da bomo ob pristni istrski kapljici obujali spomine na partizanske dni.

ANGELA PRIJATELJ

Jeseniška »Cankarjeva četa« je štela takrat približno petindvajset borcev. V njej se je začela Slovenska partizanska pot. Ta leta je opisal v svoji knjigi »Pod Mežakljo in Karavankami so se uprli«. V tem zapisu bomo preskočili natančne opise omenjenih let. Z njim bomo pokramljali le o tem, kako jih je doživel.

★

Od borcev Jeseniške Cankarjeve čete, ki so leta 1941, v avgustu mesecu, prisostvovali slovesni partizanski prisegi, vas je konec vojne dočakalo zelo malo. Kdaj ste izvedeli za usodo vaših tovarišev? Ali ste se ubadali z mislimi, če bo enaka usoda doletela tudi vas?

SLOVENKO: Res, morda nas je živih le še deset. Večina je padla že leta 1942. O tem, če bo smrt doletela tudi mene, takrat nisem razmišljal. V mislih smo imeli mnogo pomembnejše zadeve. Na začetku revolucije se ne moreš ukvarjati s pojmom smrti.

Pa vendar, na kaj ste mislili, ko ste odhajali v gozdove — med partizane. Da bo boj tako trd in nelzprosen, brez dvoma niste vedeli.

SLOVENKO: To je res. V začetku smo bili vsi skupaj precej »lahkoverni«. Spominjam se, da sem že kot partizan v Vintgarju na mostu, srečal orožniško patruljo. Zahtevali so dokumente, jaz pa sem jim pokazal stare papirje. Ker tiralice niso preverjali, so me pustili naprej. Imel sem pač srečo. Toda nesreče v drugo nisem hotel več izzivati. Postal sem previdnejši.

Ko ste bili že v gozdovih, ste včasih vendarle nemara pomislili, kdaj bo konec vojne.

SLOVENKO: No, da. Po pravici povedano, mislil sem, da bo vsega skupaj konec v nekaj tednih, čeprav so Nemci takrat prodirali vedno globlje v Sovjetsko zvezo.

In če bi vam takrat neko povedal, da bo to trajalo štiri leta?

SLOVENKO: Ne vem. Prav gotovo pa moje odločitve to ne bi spremenilo. Šel sem v boj za svobodo. Zanimivo je celo to, da sem med partizane nesel s seboj kot dokaz sokolsko in četniško legitimacijo...

Četniško?

SLOVENKO: Da. Ne vem kako, ampak dobil sem stik z nekimi ljudmi, ki so govorili, da se četniki borijo proti Nemcem. In tako sem si nabavil tudi njihovo legitimacijo.

PODOBE NAŠIH LJUDI

Partizanov vsakdan

Letos je praznoval šestdeset let. Ob tej priložnosti je prejel Titovo odlikovanje — red dela z rdečo zastavo. Da, delo je tista dolga pot, po kateri hodi, nikoli utrujen, od kar se zaveda.

So vam partizani na podlagi teh legitimacij verjeli?

SLOVENKO: Nihče ni nič rekel; pozneje so mi »odprijali« oči. Spoznal sem, da se ne borimo samo za svobodo, ampak za pravičnejšo družbeno ureditev.

Prej ste rekli, da ste konec vojne pričakovali v nekaj tednih, torej še pred zimo. Ste se zime bali?

SLOVENKO: Bal sem se je, preden sem jo doživel, pa tudi, ko sem jo doživel. Zime so bile strašne. Vsako pomlad smo upali, da nam prihodnje zime ne bo treba več preživeti v gozdovih.

Toda v partizanih je bil pravzaprav vsak dan moreč. Človek bržkone nikdar ni vedel, če bo dočakal večer.

SLOVENKO: Varni skorajda nismo bili nikdar. Le tiste ure od devetih zvečer do treh zjutraj so nam dale občutek varnosti. Dan pa je vsak čus lahko postregel s presenečenjem.

In kako ste preganjali ta moreči občutek, namreč to, da se lahko vsako minuto kaj zgodi, da vas lahko vsako minuto napadejo?

SLOVENKO: Najboljši način je bil tisti, ki je pravzaprav bistvo partizanskega bojevanja. Pobudo smo morali imeti mi. Mi smo morali udariti. Udariti in izginiti. Danes tu, jutri tam. Če pa bi se poskrili v kakšne brioge, bi se nam hitro začele po glavi poditi črne misli. Reševala nas je akcija. Sicer pa je bil tudi nasploh naš cilj to, da zaposlimo čim več sovražnikovih sil.

Kaj pa je bilo v partizanih najtežje?

SLOVENKO: Misel, kaj bo z domači-

mi. Bali smo se, da bodo Nemci izvedeli, kje smo in da se bodo znesli nad starši, brati...

Se je vašim staršem kaj zgodilo?

SLOVENKO: Da. Očeta in mamo ter mlajšega brata so izselili in poslali na prisilno delo v Nemčijo.

To je bilo nemara za vas kar olajšanje, saj ste vedeli, da so živi, ali ne?

SLOVENKO: Pravzaprav res. Menda sem si kar oddahnil, ker se mi ni bilo treba bati, da jih bodo postrelili kot talce. Prepričan sem bil, da v Nemčiji lokalne oblasti niso vodile evidence, kaj počno partizani na Gorenjskem in tako so bili moji domači sorazmerno na varnem.

Prej ste omenili zimo kot eno najhujših nadlog. Danes je zima za nas vir najrazličnejših grip in prehladov. Kako je bilo s tem med partizani?

SLOVENKO: Enkrat samkrat sem si prehladil ledvice. To pa je bilo avgusta, ko sem spal na golih tleh. Pač pa smo pozimi najbolj pazili, da ne bi dobili ozeblin, zlasti na nogah. Sploh smo na naše »prevozno sredstvo«, noge, zelo pazili. Da ne bi dobili otiščancev, smo čevlje kar naprej mazali z lojem. Takoj za orožjem so bili čevlji med partizani najbolj negovani del opreme. Kdor se ni mogel uspešno premikati, je imel kaj malo upanja, da bo preživel.

Katera bolezen pa je bila med partizani najpogostejša?

SLOVENKO: Strelna rana. Tudi sam sem bil dvakrat ranjen, obakrat v roke. In druga najpogostejša bolezen, pravzaprav nadloga, so bile uši. Kaj vse nismo

Franc Konobelj-Slovenko

počeli, da bi se jih otresli. Srajce smo dali na mravljšča, jih parili, a uši so se vedno znova pojavile. Šele pozneje, ko so nastale večje enote, je bilo s tem v zvezi boljše. Toda marsikateremu izmed nas je pogojni refleks ostal tudi potem, ko uši ni bilo nikjer več. Ljudje so se praskali še dolga leta po vojni.

Gozd je na eni strani neprijazen dom, na drugi pa vendarle tudi skladišče hrane za tistega, ki jo zna najti, ali ne?

SLOVENKO: Edini gozdni sadež, če temu tako rečem, ki smo ga uživali so bile smrekove vejice, iz katerih smo kuhali čaj. S tem smo preganjali skorbut. Sicer pa moram v nasprotju z dokaj razširjenim mnenjem, kako da se da živeti od gozdnih sadežev, povedati, da smo partizani jedli presneto malo gob, borovnic in malin. Če človek nabira borovnice, gleda v tla. Če pa gledaš v tla, ne vidiš nič okrog sebe. Pol litra borovnic bi me lahko stalo glavo. Taka kupčija je predraga.

Torej ste morali biti nenehno na preži?

SLOVENKO: Prav gotovo. Če si hotel ostati živ. Pa še to marsikdaj ni bilo dovolj. Saj sem rekel, da nas je od Cankarjeve čete ostalo le še deset.

ANDRAZ

PISE: FRANJO VESELKO

Dekle na bližnji njivi je nehalo okopavati. Naslonila se je na motiko in poslušala. Pozneje je omenila, da so bili Tomšičevi še bolj veseli fantje.

Še kratek vzporedni je so prišli pod ruševine nekdanjega lepega planinskega hotela, ki so ga fašisti, menda požgali pred roško. Dijaki so se lotili malic, profesor Zgodnik pa se je predal razmišljanju.

»...Lepa je ta naša dežela in tako so čutili že tisti, ki so se tod naselili pred več kot 1300 leti. Toda že so nam jo grabili od vseh strani. Meč in križ sta se lotila pogube. Meč na gradu je vihtel nad tlačani tudi fevdalet, s križem jih je zveličala, preklinjala, krotila cerkev. Izkoriščane in zatirane ljudske množice pa so se upirale: bogomili na Balkanu, štiftarji pri nas, katari v Italiji, Valdovci v Franciji, na Češkem husiti. Boj duhovščine proti tem krivovercem — revežem je bil samo verska oblika gospodarskega boja za svoja veleposestva in oblast. Križarjem, ki so pobijali v mestih in vaseh ljudi, so bili za plačilo odpuščeni vsi grehi. Papežev poslanec je govoril: »...Ubijajte vse, kajti bog bo na drugem svetu spoznal svoje. Vse je volja božja, so učili množice v cerkvah. In te množice so tavale v temi in v nevednosti. Prenašale so hlapčevstvo in dvojni jarem tlačanstva. Ko pa je postal le-ta pretežak, so zgrabile za kose in sekire, udarile po svojih zatiralcih in zagorele so gradovi.

Moralo je miniti nekaj stoletij. Cerkev se je upirala buržoaziji — novemu sovražniku. Preganjala je učenjake, sežigala knjige. In potem barikade po mestih Evrope. Kapitalistična buržoazija trepetala za bogastvo, ki so ga ustvarile brezpravne množice. Vse svoje moči usmerile v zatiranje delavskega — proletarskega gibanja.

Za črnorumeneno Avstrijo, ječo narodov, odhaja s cerkvenim blagoslovom Slovenec — soldat med bojni grom. Odhajajo iz propadajočih dolenskih vasi, s kovčki na ramah, uboge kmečke pare. Postali bodo to-povska hrana avstrijskih kapitalistov.

Procesi pobožnih romarjev s križem in zastavami so se vile sem gor na Polzevo. Molili so za zmago očetov, sinov, bratov, vseh tistih, ki so ostali na galiških poljanah, v Doberdolu — pod italijanskimi šrapneli. Niti blagoslov cerkve niti molitve zapeljanih množic niso rešile Avstrije. Ob njenih razvalinah je nastala stara Jugoslavija. Napredni misleci, pesniki, pisatelji, politiki so govorili o »zedinjenju jugoslovanskih narodov«. Ustanovitelji stare Jugoslavije pa niso nikogar vprašali ali hočejo republiko ali monarhijo. Državo so postavili na tri trgle stebre:

1. Narodno zatiranje
2. Politično zatiranje
3. Kapitalistično izkoriščanje

Gospodje državniki so govorili le: po volji božji! In po volji božji ali brez nje, je leta 1941 sramotno propadla.

V tistem obdobju slovenski klerikalizem ni našel druge poti kot tisto, ki je vodila v sodelovanje s fašizmom. Domobranci so za-

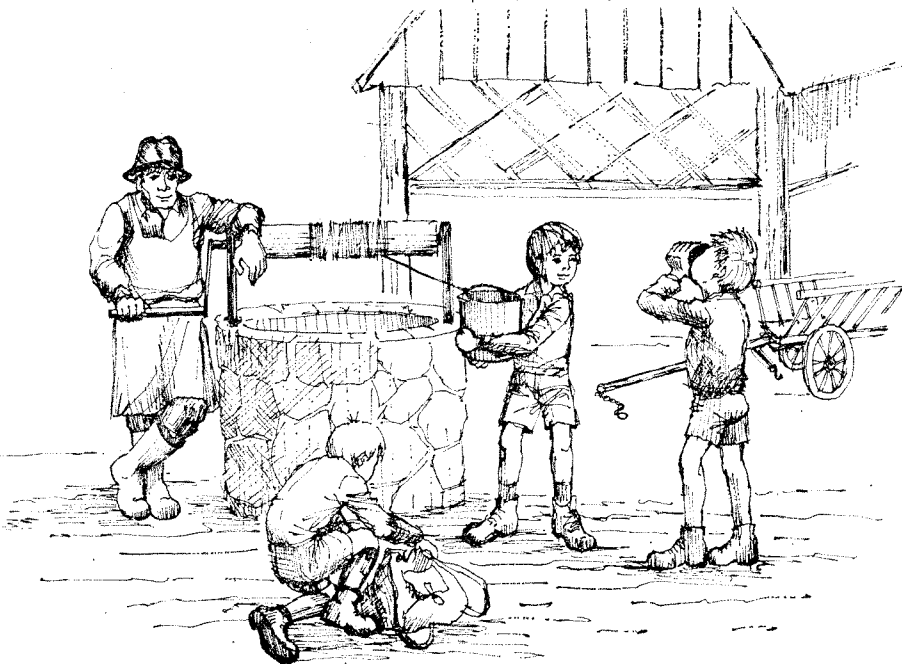
čeli prisegati na nemške sablje, izdajalci naroda so se lotili opravljanja zločinske službe.

Če bi v tistih najtežjih dneh ne dvignila Komunistična partija ljudi v upor, če bi se ljudstvo spremenilo v oboroženo pest, kdo ve kako bi zgedel današnji dan...!

Sence »polževih« ruševin so postale krajše. Sončni žarki so silili profesorju Zgodniku naravnost v oči. Ko jih je odprl, so stali ob njem dijaki, prepričani, da je profesor zadremal. Čuden se jim je zdel, ko je ležal tako neboljen, precej drugačen kot so ga poznali izza klopi.

Sredi vasi so ogovorili domačina. Iz njegovega vodnjaka so potegnili polno vedro kapnice, ki jih je prijetno osvežila. Profesor Zgodnik je nekako odsotno poslušal domačina, ki je pripovedoval, da mu je pred desetimi leti vse pogorelo. Bilo je ob razpadu stare Jugoslavije. Na veliki petek je moral gnati za vojsko mobilizirane vole v Stično. Medtem pa so mu otroci zanetili domačijo.

Najstarejše hiše so bile brez dimnikov. Kačar zakurijo, se kadi skozi luknje na strehi ali skozi vrata. Praviijo, da so iz takšnih hiš hodili ljudje k mašam skozi dimnike, ker se je pač skozi vrata valil dim.

Iz vodnjaka so potegnili polno vedro kapnice, ki jih je prijetno osvežila

Mimo Mevc so se spuščali v Leševje po taki strmini, kakor bi lezli po lestvi navzdol. In nenadoma se je v dolini zalesketala Jurčičeva Muljava. Stezica je tekla pred njimi po grebenu vzpetine. Na obeh straneh sta jih spremljali dolinici, pisani kot bi ju poslikal slikar. Zeleni travnik položen na dno je spominjal na umirjeno preprogo. Po njej se je vil med vrhami potoček. Po njivah, začrtanih z mejami, se je v vetru zibalo sinje žito.

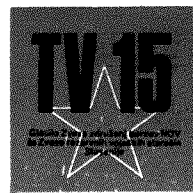
Ob beli kapelici se je združilo več poti kot bi se za trenutek ustavile in ugibale katera smer je pravilna.

»Tu nekje bomo morda srečali Krjavlja, ki tu smolari,« je rekel France, ki so mu sicer številke delale težave. Dijaki so se zasmejali.

»Martinka Spaka imamo med nami,« je nekoč dodal, da je bil smeh še močnejši.

»Le pazi, da ta deseti brat ne poskoči, da ne zavpije in da ne vrže svojih blatnih čevljev v tvojo predrzni jezik,« je odgovoril France.

(se nadaljuje)

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojskih starejših SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik
SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUZIC, ANDREJ SKALERIC, MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVSEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelk »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; telefoni računi 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana, telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarje

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišei: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35